

KÂMRÂN MÎRZÂ DÎVÂNÎ

II

ALİ ALPARSLAN — KEMAL ERASLAN

B a b u r'un oğlu K â m r â n M î r z â'nın, biri Türkçe ve Farsça, diğeri de sâdece Farsça olmak üzere iki dîvânı mevcuttur. Türkçe ve Farsça dîvânının Kalkuta ve Banki-pur, Farsça dîvânının ise Patna nüshaları bilinmektedir.

Kalkuta nüshasının birinci bölümü daha önce tarafımızdan yayınlanmıştı*. Bu yazımızda ise ikinci bölümünü yayınlamaktayız.

İkinci bölümde on beş manzume bulunmaktadır. Bu on beş manzumenin mâhiyet ve muhtevası şöyledir :

1. manzume, mesnevî tarzında kafiyeli, on dört beyitlik Besmele serhidir.
2. manzume, mesnevî tarzında kafiyeli, otuz bir beyitlik Tevhîd'dir.
3. manzume, mesnevî tarzında kafiyeli, yirmi beyitlik Münâcât'tır.
4. manzume, mesnevî tarzında kafiyeli, otuz beş beyitlik Mirâc-nâme'dir.
5. manzume, mesnevî tarzında kafiyeli, Büyük İskender ile ilgili didaktik bir manzumedir.
6. manzume, mesnevî tarzında kafiyeli, yirmi beyitlik didaktik bir manzumedir.
7. manzume, mesnevî tarzında kafiyeli, Kâmrân Mîrzâ'nın Kâbil seferi ile ilgili bir manzumedir.

* Fazla bilgi için bk. Ali Alparslan-Kemal Eraslan «Kâmrân Mîrzâ'nın Dîvânı», *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, c. XXIII, İstanbul 1981, s. 37-137 + XXVI

8. manzume, mesnevî tarzında kafiyeli, altı beyitlik Farsça bir manzumedir.

9. manzume, mesnevî tarzında kafiyeli, beş beyitlik Farsça bir manzumedir.

10. manzume, mesnevî tarzında kafiyeli, altı beyitlik Farsça bir manzumedir.

11. manzume, mesnevî tarzında kafiyeli dokuz beyitlik Farsça bir manzumedir.

12. manzume, mesnevî tarzında kafiyeli, kırk üç beyitlik bir güzellemedir.

13. manzume, beş bendlik Terkîb-i bend tarzında mersiye dir.

14. manzume, yedi beyitlik bir gazeldir.

15. manzume, üç beyitlik d u â kelimesinin serhiyle ilgili bir kıt'adır.

K â m r â n M î r z â , bu on beş manzumede sâdece Terkîb-i bend'inde mahlas kullanmıştır. Aynı şahıs tarafından istinsah edilen bu bölümde de, birinci bölümde olduğu gibi pekçok imlâ hataları ile nokta ihtisarı dikkati çekmektedir.

M E T İ N

1

Seri' : *Müfte'ilün müfte'ilün fâ'ilün*

27 a

- 1 Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm
Çikti 'adū katlı üçün tîğ-i bîm
- 2 Tîğ dimey belki direşende berķ
Rüşen anıñ pertevidin garb u şark
- 3 Pertevidin dehr hüveydâ durur
'Arş-ı mu'allâ üze tuğra durur
- 4 Anda ki çikti yene' raķmî kalem
Barça vücüd irdi garîķ-ı 'adem
- 5 Yok bu raķam evvelhğa ibtidâ
Hâlî anıñ ahiridin intiha
- 6 Bâ ki bu haķ başıdadur bar irür
Noķta[sı] vahdetķa nümüdâr irür
- 7 Bâ ki teşehhüd iligidür açuķ
Vahdet-i ma'būdķa bardur tanuķ
- 8 Sîni anıñ turfa selâsil durur
Kim uçı maflübķa vâsıl durur
- 9 Mîm ü elif nefy işarâtıdur
Kör müte'akıb ki Haķ isbâtıdur
- 10 Mîmi ni'em ravzasıdın revzenî
Her elif ol ravzada sîmin-tenî

1 Metinde 'ş' şeklinde yazılmıştır.

- 11 Kim kılıban cilve nümāyān bolur
Lām aṅga zūlf-i perişān bolur
- 27 b 12 Hāy² anıṅ beyle ki çeşm-i şühüd
Anda kılıp şāhid-i ma'nī nümüd
- 13 Her elifi bir şecer-i³ meyvenāk
Meyve aṅga ma'rifet-i zāt-i pāk
- 14 Lāmları turra-i müşkīn-i hūr
Huld içide bā'ış-i sūr u sūrūr

2

Serî' : Müfte'ülüm müfte'ülün fâ'ilün

- 1 Ey keremiṅ birle⁴ felek kār-sāz
Lāl kalıp vaşfiṅ ara ehl-i rāz
- 2 Vaşfiṅ irür hadd-ı beyāndın birün
Ma'rifetiṅ ikki cihāndın birün
- 3 İkki cihān hāleti peydā saṅga
Bolmadı idrāk şināsā saṅga
- 4 Dergehiṅge 'aql serāsimeī
Reh-reviṅge çerḫ-i berin ḫaymeī
- 5 Kimni maḫabbet bile ferd eylediṅ
Himmetini çerḫ-i neverd eylediṅ
- 6 Sindin irür çerḫ-i berinḡa medār
Sindin irür güy-i zemīn ber-ḡarār
- 7 Taptı felek günbedi sindin vücūd
Kaldı tevāzu' bile eylep sücūd
- 8 Gerdişidin zāhir olup mihr ü mäh
Hesti-i Şāni'ḡa irürler güväh

2 Metinde های şeklinde yazılmıştır.

3 İzafet kesresi harfle belirtilmiştir.

4 Metinde هر şeklinde yazılmıştır.

- 28 a
- 9 Ol birisi nūr-dih-i berhemem⁵
Bu birisi şem‘i sipihr-encemen
- 10 Bu ikiniñ⁶ tābişidin her zamān
Özgeçe şüret bu çemende ‘ayān
- 11 Gāh bolup cilve-i gül aşikār
Añga⁷ bolur nağme-serā yüz hezār
- 12 Gāh şüküfe boluban eşk-riz
Gülge kıılır bād-ı şabūhī sitiz
- 13 Nergis açıp gayret ile közini
Lāle kıılır garğa-i hūn özini
- 14 Gāh çiker kāmēti[ni] serv-i nāz
Anda kıılır z‘ahter ‘arz-ı niyāz
- 15 Süsen-i āzād tapar āzādelik
Sebze kadem altıda üftādelik
- 16 Her niçe kim ‘ar‘ar ise⁸ ser-bülend
Tāk salur boynıga anıñ kemend
- 17 Gonçe ta‘accüb bile hāndān bolur
Şebnem aña rişte-i dendān bolur
- 18 Çünki bolur şahid-i gül perde-püş
Her harifi boluban hod-furuş⁹
- 19 Andak olur zīb-dih-i bāg u rāg
Kim bu çemen şahnıda tāvus-ı bāg
- 20 Çetrini nārenc kıılıp zer-nigār
Hestī-i Şāni‘ni kıılır aşikār
- 28 b
- 21 Naḥl-i mülevvenni kıılıp sāye-bān
Sebze-i zengār yüzide hazān

5 Metinde رجم şeklinde yazılmıştır.

6 Metinde ايك ايك şeklinde yazılmıştır.

7 Metinde انه şeklinde yazılmıştır.

8 Metinde يسه şeklinde yazılmıştır.

9 Vezin bakımından mısrada aksaklık vardır.

- 22 Şubh yilidin çü perîşân bolur
Şafha-i bâğ üzre zer-efşân bolur
- 23 Hüş közin açsa kişi her varağ
Ma'rifeti defteridin bir sebak
- 24 Anda raqam harf vücûdı anıñ
Zâhir olup ma'nî-i bûdı anıñ
- 25 Bu barı âşâr ki nâdir durur
Cilve-dih-i fi'l-i mü'essir durur
- 26 Sürse eger hâmesini naqs-ger
Zâhir olur her varağ üzre şuver
- 27 Sürse eger hâme-i şüret-nigâr
Şüretidin bûdı olur âşikâr
- 28 Ey barı şürette hüveydâ yüzüñg
'İşk ilige mâye-i sevdâ yüzüñg
- 30 Kıl mini 'ışkıñg meyidin beyle mest
Kim ebedü'd-dehr bolay mey-perest
- 31 Gayr-ı temâşâ-yı yüzüñg kılmayın
'İşkdin özge nimeni bilmeyin

3

Serî' : *Müfte'ilün müfte'ilün fâ'ilün*

29 a

- 1 Bâr-hudâyâ mañga tevfiğ bir
Hâtırıma şive-i tahkik bir
- 2 Yadıñg için mini pür-endişe kıl
Fikr ü hayalıñgı mañga pişe kıl
- 3 Könğlüme yadıñgı enis eylegil
Döstlarıñg birle celis eylegil
- 4 Mañga uşal bezmde bir sâgarî
Nür-ı hüdâdın başıma efserî
- 5 Eylep uşal sâgar ilen mey-perest
Eyle harâbât-ı muğân içre mest

- 6 İtseñg uşal efser ile ser-firāz
Kişver-i ma'nini kılay türk-tāz
- 7 Cān u köñgül birle birip ihtişās
Eyle tabi'at-ı kişidin ħalās
- 8 Pest ü bülend içre bolup cilve-ger
Eyleli rüşen başar
- 9 Luḫf bile feyż işikin bāz kıl
Perde-i rāz içide hem-rāz kıl
- 10 Barça me'ānīga mini maḫrem it
Ḥızr u Mesīḫāğa dağı hem-dem it
- 11 Sözüme bir 'ışk otıdın çāşnı
Çāşnı kim iter başını
- 12 Ey ki nızāmīga birip sin nızām
Mini hem ol riştede kıl intizām
- 13 Ḥusrevi kim Sindte çıktı 'alem
Memleketin eyle mañga yek-ķalem
- 29 b 14 Cāmii¹² kim çıktı uşal şāf cām
Dürdisini hem mañga tut lâ-ķelām
- 15 Sindin eger Türkide bolsa nevā
Ṭabl-ı tehīdin çıkarur sin şadā
- 16 Ṭabl kibi min min özümdin tehī
Sindin irür lik ümīd-i bihi
- 17 Bar min alar itleridin asru pest
Özlük ilen nist siniñ birle hest
- 18 İtleriniñ ilige yitmey kıvām
Min-i bī-dīn «rābi'ahum kelbwhum»
- 19 Zerre-şıfat özni bilür min ḫaķır
Sindin ise nür bolur min münir
- 20 Zerrega ḫurşid-i kerem birse táb
Zerre bolur mihr kibi nür-yāb

11

12 Metinde جامی şeklinde yazılmıştır.

Seri' : *Müfte'ilün müfte'ilün fâ'ilün*

- 30 a
- 1 Bir tün idi şubḥ kibi dil-firüz
Kadr ile bedridin olup reşk rüz
 - 2 Turrasıdın nāfe-i devlet-güşāy
Gurresidin nūr-ı sa'adet-fezāy
 - 3 Tün dime kim şubḥ-ı sa'adet idi
Maṭla'-ı envār-ı hidāyet idi
 - 4 Bāriḳa-i luṭf dūr-efşān olup
Ebr-i 'ināyet güher-efşān olup
 - 5 H'āce ki kevneyn idi bendesi
Kıldı meded devlet-i pāyendesi
 - 6 Cāzibe-i şevḳ çikip cānını
Köngli¹³ dağı istedi cānānını
 - 7 Kōz yaşıdın urdı taleb yolın āb
Bir yolu uçtı közidin meyl-i h'āb¹⁴
 - 8 Çün nem ol ebr-i kerāmet-nişār
Eyledi maḳşūd yolın bī-gubār
 - 9 'Azim olup ḳāşid-ı mülk-i ḳıdem
Hıdmetiḡa cāzım olup uşbu dem
 - 10 Kildi [vü] kiltürdi 'aceb merkebi
Çerḡ-memer mişl-i ḳamer eşbehi
 - 11 Barmaḡı oḳ sigrimeki yaydın
Her ḳademi pāyığıça aydın¹⁵
 - 12 Nūr-ı başar dik reviş-i gām aṅḡa
Tiṅ idi cünbiş bile ārām aṅḡa
 - 13 Tüg tenide eyle ki dibā-yı ḡüsn
Közleri rüşen «*ke'en 'ayne'l-yaḳīn*»

13 Metinde كوكلو şeklinde yazılmıştır.

14 Metinde bu mısra ile sekizinci beytin ikinci mısranın yerleri deḡişik.

15 Metinde آيندن şeklinde yazılmıştır.

- 14 Didi kop ey H'âce-i ikki sarāy
Kim bu zamān¹⁶ sini tileptür¹⁷ Hudāy
- 15 Çün bu beşāret yitiben şād olup
Könġli anıñ Ka'be dik ābād olup
- 16 Koptı vü yol 'azmını cezm eyledi
Mescid-i Akşā sarı 'azm eyledi
- 17 Öpti ayagın çü hilālī rikāb
Tapmadı andağ şerefī āfitāb
- 30 b 18 Merkebi yol ka'ığa koydı kadem
Mescid-i Akşā'ğa yitip uşbu dem
- 19 Barça nebilerğa bolup pişivā
Eylediler barça aña iktidā
- 20 Andın itip kaşd-ı sipihr-i bülend
Mağdemidin boldı kamer behre-mend
- 21 Yüz yolınıñ tofrağdın kıldı dāğ
Kim yir üze munça yaruttı gerāğ
- 22 Pāye-be-pāye barıp ol pādışāh
Mağdemidin behre tapıp mihr ü mäh
- 23 Ka'ı yiti günbed-i eflāk itip
Sāye-i Tübini şerefnāk itip
- 24 Koydı biyik pāyeğa andın kadem
Hem-rehi 'acizlğıdın¹⁸ urdı dem
- 25 'Arş yolıda boluban ferş-i rāh
Anda hırām eyleben ol pādışāh
- 26 Meyl kılıp 'ālem-i bālā sarı
Bāgeh-i hażret-i a'lā sarı
- 27 Hırka-i ten cān teniğa çäk olup
Cilve-dih-i¹⁹ 'arşa-i levlāk olup

16 Metinde زومان şeklinde yazılmıştır.

17 Metinde تياتور şeklinde yazılmıştır.

18 Metinde حاجرليدين şeklinde yazılmıştır.

19 İzafet kesresi harfle belirtilmiştir.

- 28 Bardı uşal yirde ki yir yok idi
Ni az idi anda vü ni çok idi
- 29 Yok idi bir lemha zamândın nişân
Hiç mekân yok idi cüz lâ-mekân
- 30 Altı cihettin memeri kalmayın
Tört sebebtin eşeri kalmayın
- 31 a Evvvel ü âhir barı yeksân olup
Zâhir ü bâtın barı rahmân olup
- 32 Kildi uşal lemhada râz işitip
Zemzeme-i nâz u niyâz işitip
- 33 Nür idi ol peyker-i hâkî-neseb
Cism bile barsa dağı ni 'aceb
- 34 Uşbu sebebtin kim idi ol cenâb
Cismi imes irdi kuyuşka hicâb
- 35 Kör ki niçük lahzada nür-ı başar
Yitti²⁰ felek cevfidin eyler güzer

5

Seri' : *Müfte'ülün müfte'ülün fâ'ülün*

- 1 Çünkü İskender şeh-i 'âlî-güher
Kıldı cihân algalı 'azm-ı sefer
- 2 Her kün idi baır-ı tefekkür ara
Baır-ı tefekkürde taıayyür ara
- 3 Didi Aristö körüben uşbu hâl
Ey şeh-i ferruı-ruı [u] ferhunde-fâl
- 4 İvrüledür çerı murādınđ bile
Taptı nizâm işleri dādıñđ bile
- 5 Her ni cihân içinde bardur heves
Barçasııa bar²¹ sañıa dest-res

20 Metinde *ی* şeklinde yazılmıştır.

21 Veznin tamamlanması için «bar» kelimesinin bir buçuk hece okunması gerekir.

31 b

- 6 Baht ile ʔali' boluban yāveriñg
 ʔaysar u fağfür durur çäkering
- 7 Barça işiñde çü irür beyle hāl
 Pes ni ikin bā'ış-i renc ü melāl
- 8 Didi çü ol 'āleme saldım nazar
 Bu köp anıñ²² cenbidedür muhtaşar
- 9 Pes bu cihān zabtığa koymağ kadem
 Himmet-i 'alīdin imes lā-cerem
- 10 Uşbu sebebtin boluban münfa'il
 Uşbu hacālettin olup min hacil²³
- 11 Didi Aristō ki zihī fikretiñg
 Mundağ ise 'ālem ara himmetiñg
- 12 Uşbu sözüñde yoğ irür hiç reh̄b
 ʔaşr-ı himem sindin irür munda 'ayb
- 13 Lik niçük kim muñga birdiñg niżām
 Eyle anıñ işide hem ihtimām
- 14 Yana²⁴ cihān bolsa musahhar sañga
 Bolğay anıñ sehlığı der-hür sañga
- 15 Çünki Aristō aña 'arż itti pend
 Tüştü Sikenderğa bu sözler pesend
- 16 Taptı teselli sözidin şadın
 Didi Aristōğa besī aferin
- 17 Bağladı 'ālemni alurğa kemer
 Aldı cihān memleketin²⁵ ser-be-ser
- 18 Yoğ bu cihān ikki cihān mülkini²⁶
 Veh ni cihān mülkini cān mülkini

22 Metinde مايناك şeklinde yazılmıştır.

23 Metinde مجل şeklinde yazılmıştır.

24 Metinde باتو şeklinde yazılmıştır.

25 Metinde مملکتی şeklinde yazılmıştır.

26 Metinde مملکتی şeklinde yazılmıştır.

- 19 Sākī kitürgil mañga ol cām-ı Cem
Tā içey andın kadeh-i dem-be-dem
- 20 Cām dimey közğü-yi İskenderi
Közğü imes belki kuyaş manzarı
- 32 a 21 Tā körüp ol közğüde vech-i ilāh
Unutayın her ni ki bar mā-sivāh

6

Seri' : *Müfte'ilün müfte'ilün fâ'ilün*

- 1 Ey özini cāh ile mest eylegen
Himmetin ol pâyede pest eylegen
- 2 Şu'bede-i çerhka mağrūr sin
Ah ki maqşad sarıdın dūr sin
- 3 Himmet imes ol ki cihān alğa sin
Himmet irür bu ki barın salğa sin
- 4 Kim ki sebük-bār irür yol ara
Kalmas uşal bādiye vü çöl ara
- 5 Kör ki küler barça halāyık sañga
Nige kirek munça 'alāyık sañga
- 6 Güşe tutup özni halāş eylegil
Belki taleb küyide hāş eylegil
- 7 Yek-taleb ü yek-dil ü yek-cüy bol
Barça halāyık bile yek-rüy bol
- 8 Mülk sañga küy-i fenā bes durur
Hayl u sipeh derd ü belā bes durur
- 9 Saht irür bister-i külhan sañga
'İşk otın kılğalı rüsen sañga
- 10 Kaç kıl andın ki irür mā-sivā
İkki cihāndın sañga bes bir Hudā
- 32 b 11 Ger yok ise tēc-ı mülemma'-güher
Bilde dağı güşt muraşsa' kemer
- 12 Tēc irür hāk-i [reh-i] bendelik
Ol birisidür kemer-i bendelik

- 13 La'l u zerī kim aᅇga der-ᅇurd irür
Eşk-i ciger-gün u ruᅇ-i zerd irür
- 14 Kim ki tilep gencni peydā kıur
Renc çiker künc-i temennā kıur
- 15 Pāye-i himmetni bülend eylegil
Rište-i cānıᅇı kemend eylegil
- 16 Çünki uşal pāyeni kıldıᅇ bülend
Küngüre-i 'arşka salᅇil kemend
- 17 ᅇayder uşal şā'ir-i ferᅇunde-fer
Bir iki söz didi 'aceb muᅇtaşar
- 18 İr kişige himmet eger tuş bolur
Kökni talaşkuçı eger kuş bolur
- 19 İr kişige himmet eger bolsa yār
'Akıbetü'l-emr murādın tapar
- 20 Kolkıl u maksüdni kılgıl taleb
Çünki Peyember sözidür «*men taleb*»

7

Seri' : *Müfte'ilüm müfte'ilün fâ'ilün*

33 a

- 1 Çıktı ᅇorāsān sarıdın uğrı-vār
ᅇām-ᅇama' eylep anı ᅇandehār
- 2 Ot salıban ol ᅇama'-ı ᅇām aᅇga
Cem' bolup bir niçe ᅇed-nām aᅇga
- 3 Şāᅇ kılıp ol arada sāmnı
Berhem urup kişver-i İslāmı
- 4 Küfr otıᅇıᅇ şu'lesini tibretip
Zulm u sitem tıᅇını ᅇün-riz itip
- 5 Bive vü bī-çāreni talān kılıp
Cem'-i köᅇgüllerni perişān kılıp
- 6 Saldı memālik içinde rüste-ᅇiz
Boldı ᅇesī ᅇālib-i ceng ü sitiz

- 7 Çün bu haber yitti mañga bî-direng
Hînd içide eyledim eshâb-ı ceng
- 8 Bağladım ol harb için bili cüst
Koptum u kıldım sefer 'azmın dürüst
- 9 Bir niçe kün yolğa hırâm eyledim
Hıta-i Kâbilni maķâm eyledim
- 10 Hıtta dimey ravza-i huld-ı berîn
Hübları barçası²⁷ aşüb-ı dîn
- 11 Her sarı yüz hüb bolup cilve-ger
Cân u köngül kaçdıǵa bağlap kemer
- 12 Ol birisi husrev-i melek-cemâl
Kim kaşı dâhğa kadım boldı dâl
- 13 Baştın ayak kâmeti aşüb-ı dîn
Çihresi andaķ ki gül-i âteşin
- 33 b 14 Ol birisi cân u köngülğa tabîb
Asru dil-avîz [ü] daǵı dil-firîb
- 15 Her sarıǵa zülf-i kemendin açıp
Şafha-i kafürğa 'anber saçıp
- 16 Ol birisi şahlıķ eylep heves
Cilve her sarıǵa kıtur her nefes
- 17 Çünki gedâlarǵa bolup gam-güsâr
Şehliǵa hem yoķ olup i'tibâr
- 18 Ol biri kim maķsad u maķsüd idi
Barça ziyânlar gamıdın²⁸ süd idi
- 19 Sebze-i haţtı çıkıban yüzidin
bilgürür irdi yılı nevrüzidin
- 20 Ol birisi asru hayâlık yigit
Luţf u kerem birle şafâlık yigit

27 Metinde باریجه şeklinde yazılmıştır.

28 Metinde غمدین şeklinde yazılmıştır.

- 21 Ol yine biri ki timür taş idi
Ol āzāde yok idi vü baş idi
- 22 Kögsüme ilgidin uray başlar
Cân u köngüldin akızıp yaşlar

8

Hezec : *Mefâ'ülün mefâ'ülün fe'ülün*

- 1 سخن پردازین شیرین حکایت
چنین کرد از کهن پیران روایت
- 2 زلیخا کز مه کنعان جدا ماند
به مخنهای دوری مبتلا ماند
- 34 a 3 نوای بی نوائی ساز کرده
سرود بخودی آغاز کرده
- 4 زجان و دل فغان و آه بر داشت
زسینه ناله جان گاه بر داشت
- 5 بجز گان گوهر سیراب می سفت
باہ و ناله فریاد می گفت
- 6 که و او یلا ز درد دوری تو
فغان از محنت مهجوری تو

8/1-2 Bu güzel hikâyeyi anlatan o tatlı sözlü kişi yaşlılardan şöyle rivâyet etti : Ken'an ayından (Yûsuf'tan) ayrı düşen Züleyha bu uzaklıktan dolayı mihnetler içinde kaldı.

3 Yoksulluk sesini kendine saz yaptı; kendini kendinden adam şarkıya başladı.

4 Can ve gönülden figân ve ah etmeğe başladı; gönlünden can evinin hay-kırışları yükseldi.

5-6 Kirpikleri ile tâze cevher deliyor. Ah nâle ve feryat ile «haykırışlar, senden uzak olmanın üzüntüsünden, inleyişler de senin tarafından terkedilmiş olmadan döğan mihnettēn dolaydır.» diyordu.

9

- 1 تاچه سازد جهان بی سروین
خافل از فکر آسمان کهن
- 2 رفت کارم زدست از کار
نیست کارم بغیر ناله زار
- 3 نی میسر وصال یار مرا
نی جدا از رخس قرار مرا
- 4 نی ز نخل امید من ثمری
نی ز تخم نشاط و عیش بری
- 5 ننگشاید دلم ز باغ و بهار
نیست مقصود من زمن جمله ننگار

10

- 34 b 1 مه نوخم شده ابرویت
لاله خونین جگری از رویت
- 2 گل زدست تو گریبان زده چاک
بی تو انداخته خود را بر خاک

9/1 Köhne göğün hilesinden gâfil, başı sonu olmayan dünya ne yapsın ki...

2 İşim gücüm elden gitti; her şeyi terkettim; ağlayıp inlemekten başka hiç bir işim yok.

3 Sevgiliye kavuşmak bana müyesser değil; yanağından ayrı oluşumdan dolayı kararsızım.

4 Ne ümit fidanından ne de sevinç ve yaşayış tohumundan bir meyve elde ettim.

5 Bahçeden de bahardan da (yâni bunların güzelliğinden) gönlüm ferâha ermedi, neşelenmedi. Benim maksadım bütün güzelleri anlatmak değil.

10/1 Yeni ay senin saçının kıvrılmış şekli; lâle de senin yüzünden kanlı bir ciğer gibi.

2 Gül senin yüzünden yakasını yırttı; sensiz olduğu için kendini toprağa attı.

- 3 تہبتہ غنچہ ز تو غرقہ خون
از درون آتش دل دادہ برون
- 4 سوی سبزہ نگہت افتادہ است
سبزہ بر خاک رہت افتادہ است
- 5 بلبل از شوق تو نالان در باغ
ہر دم انداختہ افغان در باغ
- 6 ما کہ از شوق داغی داریم
از ہمہ دہر فراغی داریم

11

- 1 بیا ساقی ان می کہ جان پرور است
کہ جان حزن مرا درخور است
- 2 بمن دہ کہ دوران بکین منست
پی قصد جان حزن منست
- 3 بیا ساقی آن جام گیتی نمای
کہ محنت زوالیست و عشرت فزای

3 Gonca senin yüzünden baştan başa kanlara bulandı; içindeki gönül ateşini dışarıya vurdu.

4 Bakışın çimenliğe, yeşillik te yolunun toprağına düştü.

5 Bülbül senin sevincinden bahçede inleyip her an feryad ediyor.

6 Senin şevkenden dolayı yaralıyız; dünyada her şeyden vaz geçmişiz.

11/1 Ey şarap sunucu, gel. O şarap can bağışlayıcıdır ve hüznler içindeki rû-huma da uygundur.

2 Onu bana sun, zîra dünya bana kin beslemekte, hüznüli ruhuma kasdi var.

3 Gel ey şarap sunucu! Zîrâ o dünyayı aksettiren kadeh kederi, sıkıntıyı alıp götürmekte; yeyip içmeyi arttırmaktadır.

- 4 بمن ده که گویم خروشان و مست
 که پیمانۀ عمر خواهد شکست
- 35 a 5 بیا ساقی آن می که خاصی دهد
 ز دینی و عقی خلاصی دهد
- 6 بمن ده که اینها نیاید مرا
 بود مستی او رباید مرا
- 7 بیا ساقی آن آب حیوان بیار
 که ایام عیش است و فصل بهار
- 8 بمن ده که دور جوانی گذشت
 زمان می ارغوانی گذشت
- 9 بمن ده که دوران غلام منست
 مغنی و مطرب بکام منست

12

Remel : *Fâ'ilâtün fe'ilâtün fâ'ilün*

- 1 Ey şabâ kıp güzer it yâr sarı
Mihribân yâr u vefâ-dâr sarı

4 Onu (şarabı) bana ver. Coşup mest olayım da «ömür kadehi kırılacak» diyeyim.

5 Gel ey şarap sunucu! O şarabın hâsiyeti var; insanı bu ve öteki dünyada kurtarır.

6 Bana «şarap» ver. Zîrâ bana bunlar (yani iki dünya) gerekmez. Ola ki onun sarhoşluğu beni kendimden alıp götürür.

7 Gel ey şarap sunucu! O dirilik suyunu getir. Zîrâ yeyip içme ve bahar mevsimidir.

8 Bana (şarap) ver. Çünkü gençlik ve ergevan renkli şarabın zamanı geçip igtti.

9 Bana (şarap) ver. Çünkü dünya (zamâne) benim kölem; şarkıcı ve çalgıcı da gönlüme göre.

- 2 Āsitānın öp ü hālüm 'arz it²⁹
Ser-be-ser fikr ü hayālüm 'arz it³⁰
- 3 Digil ol dem ki yüzüñni kördüm
Mihrdin lāf-ı maḥabbet urdum
- 4 Her kaçan tal'atıñ açsañg hür dik
Ot tutaştı mañga nılüfer dik
- 5 Müje hancerlerini tiz eylep
Yüz belā cānıma engiz eylep
- 35 b 6 Kózleriñg nergis-i bed-mest ittiñg
Mini 'ışkıñg yolıda pest³¹ ittiñg
- 7 Çün başım boldı siniñg ḥāk-i rehiñg
Özge kim tüştü bu cānib nigehiñg
- 8 Min besī zāhir itip 'acz u niyāz
Eylediñg nāz bile 'arbedeni³² saz
- 9 'İşvega gāret-i dīn örgettiñg
Gamzege şive-i kīn örgettiñg
- 10 Zülfni yüzge perişān kıldıñg
Şubḥ-ı 'aysımnı sebistān kıldıñg
- 11 Vesmedin boldı qaşuñg kavs-mişāl
Yā irür ay başıda kökte hilāl
- 12 Qoyuban ḥāl leb-i mey-günğa
Örtediñg dağ dil-i pür-hünğa
- 13 Leb-i şirīn ki şeker-riz ittiñg
Ol şekerga mini perviz ittiñg
- 14 Biriben taze nihālñgga ḥıram
Eylediñg kóz ile köñglümde maḥām
- 15 Çiktiñg ikki köziñge sürme-i nāz
'Aqlğa pāre kılıp perde-i rāz

29 Metinde آیت şeklinde yazılmıştır.

30 Metinde آیت şeklinde yazılmıştır.

31 Metinde نست şeklinde yazılmıştır.

32 Metinde عریده şeklinde yazılmıştır.

- 16 Cılve-i hüsn bolup gammazım
Perdedin taşkarı tüsti razım
- 36 a 17 Şöhre-i şehr bolup Mecnün-vār
Sini dip terk kılıp yār u diyār
- 18 Mihr ile şöhre-i āfāk oldum
Mihr dik 'ışk otıdın tāk oldum
- 19 Özlükümdin çü mücerred eylediñg³³
Asru lā-yu'kal u bī-hod eylediñg³⁴
- 20 Vaşl hengāmesini ter ittiñg
Şekkerin lebni şeker-riz ittiñg
- 21 Dem-be-dem nüş kılıp cām-ı vişāl
Özlükümdin boluban fāriğ-i bāl
- 22 Hüsn evciğa nazar vā kıldım
Mihr-i enverni temāşā kıldım
- 23 Felek andın ki kec olmuş reviş
Mihr-i tāli'ğa gurūb oldı işi
- 24 Vaşl şubhını kılıp şām mañga
Saldı yüz guşşanı nā-kām mañga
- 25 Cānıma şu'le salıp āh u fiğān
Közlerim boldı besī kaṭre-feşān
- 26 Aşınalardın olup biğāne
Şehr ü küy içre olup efsāne
- 27 'Aql u hüş u hıredim kıldı firār
Kalmadı cānım ara şabr u qarār
- 36 b 28 Körmeyin közini hayrān boldum
Zülfi nā-dīde perişān boldum
- 29 Kaşı fikride kadım boldı hilāl
Elifim kāmetiniñg yādıda dāl

33 Metinde بدریک şeklinde yazılmıştır.

34 Metinde بدریک şeklinde yazılmıştır.

- 30 Veh niçe bolğa miniñ miñnet ara³⁵
Yâ rab olğay mı yaqın furşat ara
- 31 Tiñgriniñ luftı mañga yâr olğay
Kevkeb-i baht meded-kâr olğay
- 32 Yañğı ay dik körünüp igme kaşınğ
Tire şamımnı yarutqay kuyasıñğ
- 33 Ger Hudâ kılsa bu devletni naşib
Körgüzüp çihre uşal sekl-i garîb
- 34 Sindin özge hevesi kılmas min
İtleriñdin³⁶ dağı ayrılmas min
- 35 Qaysı gülşende iseñğ çihre-fürüz
Min³⁷ ü bülbül kibi efgân bile süz
- 36 Qaysı bæg içre iseñğ cilve-nümây
Medh-i hüsnüñgni bolay nağme-serây
- 37 Her kaçan 'arızıñğ olsa gül gül
Gül yüzüñğga bolayın min bülbül
- 38 Her çemende ki kadıñğ kılsa hırâm
Barayın säye kibi gâm-be-gâm
- 37 a 39 Ger yüzüñğ rüşen iter kaşânei
Şem'-i hüsnüñğga bolay pervaneî
- 40 Şem' dik kaddıñga qurbân bolayın
Belki pervâne bolup ivrüleyin
- 41 Tün ü kün hem-nefes ü yarıñğ olay
Bende-i la'l-i şeker-barıñğ olay
- 42 Bileyin³⁸ sini vü özni bilmey
Hıdmetiñdin nefesi ayrılmay

35 Mısrada mâna bakımından bir eksiklik var; mânayı tamamlayacak «hâlm» kelimesini düşündürüyor.

36 Metinde آیتلا رینکدین şeklinde yazılmıştır.

37 Metinde مین şeklinde yazılmıştır.

38 Metinde بلاي şeklinde yazılmıştır.

- 43 Dinilür³⁹ sözge çü birdim itmām
Ni diyin gayr-ı du'ā birle selām

13

Remel : *Fâ'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*

- 1 Ol ki hürşid kibi çihresi tabān irdi
Tîre külbemga mining şem'-i şebistān irdi
- 2 Yādı könglüm içide bā'is-i cem'iyet idi
Hâtırım turrasıdın gerçi perişān irdi
- 3 Bu bozuğ külbem aning çihresidin gülşen idi
Hālî virāne ise burna gülistān irdi
- 4 Şadmān irsem idi bā'is-i hoş-hallığım
Ger melül olsam idi hālîma giryān irdi
- 5 Qadrını bilmedim ü hâtırını sahlamadım
Bilmedim kim niçe kün ol mañga mihmān irdi
- 37 b 6 Bardı vü firkatıdın boldı tiriglik müşkil
Gerçi allında⁴⁰ revān birmekim āsān irdi
- 7 Veh ki hün-āb bolup köz yolıdın boldı revān
Gonçe dik ol ki burun teh-be-tehī kan irdi
- 8 Āh neyley ni kılay çāreni kimdin istey⁴¹
Kanı ol yār ki her derdime dermān irdi
- 9 Kılayın her nefesī hasretidin kögsüm çäk
Kara tofracğa kiriptür çü uşal gevher-i pāk

x

- 1 Veh ki devrān yine bī-dādını bünyād itti
Bu hāzīn cānıma körgil ki ni bī-dād itti

39 Metinde دینلور şeklinde yazılan kelimeyi mâna ve vezni göz önüne alarak bu şekilde okuduk.

40 Metinde اللیند şeklinde yazılmıştır.

41 Metinde ایستادی şeklinde yazılmıştır.

- 2 Hānumānımnı bozup naqd-ı hayātımnı alıp
Hāşıl-ı 'ömr-i girān-māyeni berbād itti
- 3 'Ays u 'işretni kılıp renc ü meşakkatka bedel
Gam u miñnetka mini bir yolu münkād itti
- 4 Şadlık külbesini hāne-i mātem kıldı
Beyt-i 'işretni bozup gamdın ābād itti
- 5 Tıre şamımda ulus yıgladı ahvālımğa
Tilbe könglüm ki fiğān çıktı vü feryād itti
- 6 Serv kıddımnı kılıp sāye kibi yirle pest
Serv ü şimsād temāşāsıdın āzād itti
- 38 a 7 Her ni Ferhādka kıldı mañga bu Zāl-ı felek
Kıldı min hem kılayın her ni ki Ferhād itti
- 8 Ah kim firkatıdın boldı işim köp müşkil
Bağlayın imdi anıñ kiniçe min hem mañmil

x

- 1 Veh ki eyyām bolup közge karanku sinsiz
Közlerimdin uçadur kiçeler uyku sinsiz
- 2 Tıre yir altında yalguz ni bigin hālınğ bar
Mañga yir üzre cihān boldı karanku sinsiz
- 3 Ölmeyin veh ki ölümdin beter⁴² ahvālım bar
Ah kim şa'b ötedür hāletim sinsiz
- 4 Her taraf kim güzer itsem elemim⁴³ def'i üçün
Gam u miñnet kiledür allıma utru sinsiz
- 5 Tutup ilgimni çikip vaş sarı reh-ber bol
Kim helāk itti mini miñnet ü kayku sinsiz
- 6 Gonçe bitkendür gül-i taze tügen könglümde
Bağ u gülşenni heves kılsa bolur mu sinsiz
- 7 Min ki vaş igre ferāgat bile hū kılmış min
Gam u miñnetka niçük eylege min hū sinsiz

42 Metinde ۴۲ şeklinde yazılmıştır.

43 Metinde ۴۳ şeklinde yazılmıştır.

- 8 Ğam u hicrānıñ ara asru⁴⁴ yaman ħālım bar
 Kāşki kilsenĝ ü körseñĝ ki [ni] aĥvalım bar

x

38 b

- 1 Ey felek ayt kim ol yār-ı vefā-dār anı
 Bir nihān sırrım üçün maĥrem-i esrār anı
- 2 Ey köz imdi ni ılır sin tileben bınālık
 Sañĝa bınālık üçün devlet-i dīdār anı
- 3 Ey köñĝül kim boluban rıř mini köydürür dik
 İmdi āzārıñ üçün merhem-i āzār anı
- 4 Ğülidin ayru tüřüp bir yolu bī-berg bolĝan
 Uşbu ĝülĝende miniñ [dik] yene bir ħār anı
- 5 Baĝ seyrini nitey ĝülni temāřa ni ılay
 Sinsizin imdi hevā-yı ĝül ü ĝülzār anı
- 6 Bülbül-i zār dik er nāle ılır min ni ‘aceb
 Ğülşen-i vaşl anı ol ĝül-ruĥsār anı
- 7 Veh ki ol ‘ömr vefā ılmadı anda ħayāt
 Ol ki dir irdim ebī yār-ı vefādār anı
- 8 Bī-vefādur ĝü cihān cān u cihān terkin tut
 Ğayr naşını köñĝül řafĥasıdın buda unut⁴⁵

x

39 a

- 1 Gerçi devrān kiřiĝe mihr-i vefā eyledi
 Min-i mātem-zedeĝa ĝayr-ı cefā eyledi
- 2 ılma andın tāmā‘-ı mihr-i vefā köz yumma
 Kim cefāsiĝa anıñ mihr-i kirā eyledi
- 3 aysı devlet uyasın ikti şeref evci sarı
 Kim ĝurübı ‘ālemni ara eyledi

44 Metinde مرو şeklinde yazılmıştır.

45 Metinde برداونوت şeklinde yazılmıştır.

- 4 Kaysı bir tırğa cān riştesin itti peyvend
Kim yene tîg-i cefā birle cüdā eylemedi
- 5 Kaysı bir serv maķām itti köngül ravzasıda
Kim firāķı yene ķaddımını dütä eylemedi
- 6 Kaysı gül ķıldı bu gülşen içide cilve-i hüsn
Kim havādiş yilidin anı fenā eylemedi
- 7 Sākı-i devr eger zehr-i helāhilni tutar
Ey hoş ol kim içiben andın ibā eylemedi
- 8 Kāmran çünki tutar cām-ı ecelni sākı
Hem öziñiç bu fenā cāmını⁴⁶ bolģil bākı

14

Remel : *Fâ'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*

39 b

- 1 Nev-bahār olsa bahārımını miniñg yād eyleñg
Serv-ķad lāle-'izārımını miniñg yād eyleñg
- 2 Lāleniñg cismide ķanlıģ kefenin körgende
Kefen ü cism-i figārımını miniñg yād eyleñg
- 3 Cilve-ger bolsa gül ü nāle-i zār itse hezār
Şevķıdın nāle-i zārımını miniñg yād eyleñg
- 4 Dōstlar bāģ ile gülşenģa güzār⁴⁷ eylesenģiz
Yār küyide güzārımını miniñg yād eyleñg
- 5 Dem-be-dem vaşl tilep ķalmasa tākāt sizge
ķalmaģan şabr u ķarārımını miniñg yād eyleñg
- 6 Bār çün yār vişālıda tapar siz zinhār
Şoĥbet vaşlıda yārımını miniñg yād eyleñg
- 7 Az u köp bolsa ğanīmet biliñgiz vaşl künin
Yārsız bu şeb-i tārımını miniñg yād eyleñg

46 Metinde جامين şeklinde yazılmıştır.

47 Metinde كدار şeklinde yazılmıştır.

Hezec : *Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*

- 1 Du'a kim dâli oldu turra-i hür
Beyâzi dâl⁴⁸ anıñ müşk içre kâfür
- 2 İrür 'aynı bi-'aynih çeşme-i hür
'Adâlet ravzası andın mestür
- 3 Elif bardur misâl-i naql-i Tübî
Veyâ kim çıktı kıddın anda hür

48 Metinde دالى şeklinde yazılmıştır.

S Ö Z L Ü K

A

â b (F.): su
â b â d (F.): mâdur, bayındır
'a c e b (A.): tuhaf, şaşılacak,
garip
'â c i z l ı ğ (A. 'âciz + lığ):
âcizlik, güçsüzlük, çâresiz-
lik.
'a c z (A.): acz içinde bulun-
ma, güçsüz olma, çâresiz ol-
ma
a ç - : açmak, çözmek, meydana
çıkarmak
a ç u k : açık
'a d â l e t (A.): adâlet doğru-
luk, insaf; Allah'ın emirle-
rini eksiksiz yerine getirme
â f â k (A.) ufuklar
'a d e m (A.): yokluk
'a d ü (A.): düşman
â f e r i n (F.): âferin, beğen-
me, alkış
â f i t â b (F. âftâb): güneş
â h (F.): ah, yazık
â ħ i r (A.): son, nihayet
a ħ v â l (A.): haller, durumlar
a k ı z - : akıtmak
'â k i b e t (A.): son, nihayet
'â k i b e t ü l - e m r (A.): işin
sonu; sonunda, neticesinde

'a k l (A.): akıl; insandaki an-
lama, bilme, ayırt etme ve
netice çıkarma kabiliyeti.
Sûfilere göre akıl ilâhî bir
nurdur, hak ile bâtil onunla
ayırt edilir. Sûfiler iki türlü
akılın varlığını kabul eder-
ler: 1) Akl-ı küll: Tam akıl,
her şeyi kavrayan akıl olup
yaratıcı kudretin, yâni Tan-
rı'nın aktif tecellisidir. Tan-
rı'dan ilk meydana gelen
akıl kabul edilip «Akl-ı ev-
vel» veya «Ruh-ı a'zam» gi-
bi adlarla da anılır. Yine sû-
filer Hz. Cebrâil'e, Haki-
kat-ı Muhammediyye'ye de
Akl-ı küll derler. Akl-ı küll'
den passif bir kabiliyet olan
Nefs-i küll meydana gelir.
Bazılarına göre Nefs-i küll,
Levh-i mahfûz'dur, yâni her
şeyin Tanrı bilgisinde sâbit
olduğu Ceberût âlemidir
(hakikatlerin hakikati âle-
midir). Eski telâkkiye göre
Akl-ı küll ile Nefs-i küll'ün
birleşmesinden dokuz gök,
bu göklerin iştihakla dön-
melerinden dört unsur, gök,
lerle dört unsurun birleşme-

sinden de varlık âlemi meydana gelir. 2) Akl-ı cüz': Her insanda bulunan ve günlük yaşayışımızı düzenleyen akıldır.

al - : almak, hükmü altına almak, ele geçirmek, zabt etmek

'alâyîk (A. 'alâ'îk) : alâkalar, bağlar, ilgiler. Dünya hayatı ile ilgili ve insanı Allah'tan uzaklaştıran alâkalara «alâ-ik-i dünyeviyye» denilir.

'alem (A.) : bayrak, sancak

'alem (A.) : âlem, dünya, cihan; Hak'tan gayri her şey

'alem-i bälâ (F., 'alem A.) : yüce âlem, gökler âlemi

'alî (A.) : yüce

all : ön, karşı

alt : alt, alt taraf

altı : altı

a. cihet : altı yön: ön, arka, sağ, sol, alt, üst. Bütün varlıklar bu altı cihet ile kuşatılmış haldedir.

'anber (A.) : amber; ada balığının barsaklarında oluşan misk gibi güzel kokan ve yapışkan bir madde

anda : orada, o zaman

andağ : öyle, o şekilde

andın : ondan

anğa : ona

anı : onu

anıng : onun

ara : ara, arasında

arâm (F.) : durma, dinlenme, kararlılık, sükûnet

'ar'ar (A.) : ar'ar, dikenli ar-
dıç ağacı

'arbede (A.) : kavga, patırtı

'arız (A.) : yanak

'arşa (A.) : arsa, yer, toprak

'arş (A.) : Arş. Kelime mânası «tavan, çatı, dam, örtü, taht, sedir» demektir. Eski telâkkiye göre Arş dokuzuncu göktür. Arş, bütün âlemleri içine alan, mevcüdâtı kaplayan nurânî bir varlıktır, küllî mekândır. *Kur'ân-ı Kerîm*'de Allah'ın yerleri ve gökleri altı devirde yarattığı, Arş'ta karar kıldığı (bk. sûre: LVII «el-Hadîd», âyet: 4), Arş'ı meleklerin başları üzerinde taşıdıkları (bk. sûre: XL «el-Mü'min», âyet: 7) buyrulmuştur. Arş Allah'ın kudretinin tecelli yeri olduğundan «Arş-ı a'lâ, Arş-ı muallâ, Arş-ı Rahmân, Arş-ı ilâhî, Arş-ı Yezdân, Felek-i atlas» gibi adlarla da anılır.

'arş-ı mu'allâ (F., kelimeler A.) : yüce Arş

'arż (A.) : arz, sunma, bildirme

'arż-ı niyâz (F., 'arż A.) : niyaz arz etme, niyazda bulunma, yalvarma, dua etme

āsān (F.) : kolay

āşār (A.) : eserler, belirtiler

āsītān (F. āstān) : eşik, kapı

asru : pekçok, fazla

āşikār (F. āşkār) : açık, belli, meydanda

āşî nā (F. āşnā) : tanıdık, bildik
 āş ū b. (F.) : karıştıran, karıştırmacı
 āş ū b-ı dī n (F., dī n A.) : dinî inançları sarsan, dinî inançlarda kargaşalık yaratan
 ā te ş ī n (F.) : ateş renkli
 ā v ī z (F.) : çeken
 a y : ay (zaman)
 a y : ay (gök cismi)
 a y a ğ : ayak; krş. a y a ğ
 a y a ğ : ayak; krş. a y a ğ
 'a y ā n (A.) : açık, belli, âşikâr
 'a y b (A.) : ayıp, utanılacak şey
 'a y n (A.) : göz
 a y r ı l - : ayrılmak
 a y r u : ayrı
 a. tüş- : ayrı olmak, uzakta olmak, bir arada bulunmak
 'a y ş (A.) : yaşama, yiyip-içme
 a y t - : söylemek, demek
 a z : az, fazla olmayan
 ā z ā d (F.) : serbest, hür, kurtulmuş
 ā z ā d e l i ğ (F. āzāde + lığ) : serbestlik
 a. tap- : serbest olmak, kurtulmak, bağılıktan kurtulmak
 ā z ā r (F.) : incitme, gücendirme
 'ā z i m (A.) : azm eden, karar veren, niyet eden, azm edici
 'a z m (A.) : azim, karar, niyet

'a z m-i s e f e r (F., kelimeler A.) : sefere azm etme sefere karar verme

B

b ā (A.) : Arap alfabesinde «b» harfinin adı
 b ā d (F.) : rüzgâr
 b ā d -ı ş a b ū ğ ĩ (F., şabūĥ A.) : sabah rüzgârı
 b ā d i y e (A.) : çöl
 b ā ğ (F.) : bağ, büyük bahçe
 b a ğ l a - : bağlamak
 b a h ā r (F.) : bahar
 b a ğ r (A.) : deniz
 b a ğ r -ı t e f e k k ū r (F., kelimeler A.) : tefekkür denizi, düşünce denizi
 b a ğ t (F.) : baht, talih, kısmet
 b ā 'i ş (A.) : sebep, sebep olan
 b ā 'i ş -i c e m 'i y y e t (F., kelimeler A.) : toplanmaya sebep olan, kararlı ve huzurlu olmaya sebep
 b ā 'i ş -i ħ o ş -ĥ ā l l ı ğ (F. bā'is, ĥāl A.) : iyi halde olmaya sebep olan
 b ā 'i ş -i r e n c ū m e l ā l (F., bā'is, melāl A.) : eziyet ve sıkıntıya sebep olan
 b ā 'i ş -i s ū r u s ū r ū r (F., bā'is, sūrūr A.) : sevinçli olmaya sebep olan
 b ā ğ ĩ (A.) : bâki, daimî ölümsüz
 b ā l (A.) : kalb, yürek, gönül; hatır
 b ā l ā (F.) : yüksek, yüce

- bar** : var, mevcut olan; varlık
bār (F.) : yük, zahmet, eziyet
b. tap- : eziyet bulmak, sıkıntıya düşmek
bār (F.) : yağdıran, saçan, döken
bār (F.) : Tanrı, Allah
bārgēh (F.) : izinle girilen yer, huzur, makam, padişah otağı
bārgēh-i ḥazret-i a'lā (F., ḥazret, a'lā A.) : Yüce Allah'ın huzuru
bār-ḥudāyā (F.) : ey Allah'ım
barı : bütün, hep, hepsi
bāriḳa (A.) : şimşek
bāriḳa-i luṭf (F., kelimeler A.) : lütuf şimşegi
barmağ : varmak, gitmek
başar (A.) : göz; görme
baş : yara
baş : baş; bağılı
baştın ayak : baştan ayağa, tamamiyle
bāṭın (A.) : iç, iç yüz; gizli, görünmeyen
bāz (F.) : yeniden, tekrar
b. kal- : açmak
bed (F.) : fena, çirkin, kötü
bedel (A.) : bedel, karşılık, bir şeyin yerini tutan şey
b. kal- : karşılık tutmak
bed-mest (F.) ; kendini bilmeyecek derecede sarhoş
bed-nām (F.) : kötü adlı, kötü şöhretli, adı kötüye çıkmış, kötü bilinen
bedr (A.) : ayın on dördüncü gecesi, dolunay
behre (F.) : hisse, pay; kısmet, nasip
b. tap- : hisse almak, nasipli olmak
behre-mend (F.) : nasipli
belā (A.) : belâ, âfet; keder
belki (F.) : belki, ihtimal, olabilir
bende (F.) : kul, köle
bende-ilâ'î-şeker-bār (F., ilâ'î A.) : şeker saçan, çok tatlı dudakların kölesi
bendelik (F. bende + lik) : kölelik, kulluk
berbād (F.) : berbat, kötü, perişan
berg (F.) : yaprak
berhem (F.) : karışık, dağınık, alt-üst
b. ur- : dağıtmak, karıştırmak, altını üstüne getirmek
berhemen (F.) : puta tapan
berin (F.) : pek yüksek, en yüce
berḳ (A.) : şimşek
ber (F.) : üzere, üzerinde
ber-ḳarār (F., ḳarār A.) : karar üzere, kararlı
bes (F.) : yeter, tamam; çok
besî (F.) : pekçok, çok fazla
beşâret (A.) : müjde
b. yit- : müjde ulaşmak, müjdelenmek
beter (F. bed-ter) : beter, daha fena, daha kötü
beyân (A.) : anlatma, bildirme, açık şekilde söyleme, izah

beyāz (A.) : beyaz
 beyle : böyle
 beyt (A.) : ev
 beyt-i 'işret (F., kelimeler
 A.) : işret evi, eğlence evi
 bezm (F.) : meclis
 bi-'aynih (A.) : aynıyle, ol-
 duğu gibi
 bî-berg (F.) : yapraksız;
 mahrum, nasipsiz
 bî-çāre (F.) : çâresiz, zaval-
 lı, güçsüz
 bî-dād (F.) : zülüm, adâlet-
 sizlik; zâlim, acımasız
 bî-dîn (F.) : dinsiz, dinin ge-
 reğini yerine getirmeyen,
 din yolundan sapmış
 bî-direng (F.) : çabuk, der-
 hal
 bî-ğubār (F., ğubār A.) :
 tozsuz; arınmış, temiz
 bihî (F.) : iyilik
 bî-ħod (F.) : kendinden geç-
 miş
 bil : bel
 bil- : bilmek
 bile : birlikte, beraber; krs.
 birle
 bilgür- : belirlemek, ortaya
 çıkmak
 bîm (F.) : korku
 bînâlık (F. bînâ + lık) :
 görme
 bir : bir
 bir- : vermek
 birisi : birisi
 birle : birlikte, beraber: krs.
 bile
 birün (F.) : dışarı
 bister (F.) : yatak

bister-ikülhan (F.) : kül-
 han yatağı
 bîve (F.) : dul kadın
 biyik : büyük, yüce
 bol- : olmak
 boyun : boyun
 boz- : bozmak, harap etmek
 bozğ : bozuk, dağınık, harap
 bu : bu
 bûd (F.) : varlık, var oluş,
 mevcudiyet
 burna : önce, evvel
 burun : önce, evvel
 bülbül (A.) : bülbül
 bülbül-i zār (F., bülbül
 A.) : inleyen bülbül
 bülend (F.) : yüksek, yüce
 bün yād (F.) : esas, asıl; bi-
 na, yapı
 b. it- : bina etmek, kurmak

C

cāh (A.) : makam, mevki; iti-
 bar
 cām (F.) : kadeh
 cām-ı Cem (F.) : Cem'in ka-
 dehi; Şark mitolojisine göre
 şarabın mucidi olan Cem'in
 sihirli kadehi
 cām-ı ecel (F., ecel A.) :
 ecel kadehi
 cām-ı vişāl (F., vişāl A.) :
 kavuşma kadehi
 cāmîî (F.) : çok içki içen biri
 cān (F.) : can, ruh
 cānān (F.) : sevgili
 cānîb (A.) : yan, taraf
 cāzibe (A.) : cazibe

cāzibe-i şevk (F., kelime-
ler A.) : şevk cazibesi
cāzim (A.) : karar veren
c. ol- : karar vermek
cefā (A.) : cefa, eziyet, incitme
celīs (A.) : birlikte oturan,
arkadaş, dost
Cem (k.a.) : Cem, şark mito-
lojisine göre şarabın mucidi
olan kişi
cem' (A.) : toplama, yığma
c. bol- : toplanmak, bir araya
gelmek
cemāl (A.) : yüz güzelliği;
Hakk'ın lütuf ve ihsanı ile
tecellisi
cem'-i köngül (F., köngül
T.) : gönlün tamamı, bütün
gönüller
cem'iyyet (A.) : toplanma,
bir araya gelme; dağınıklık-
tan ve kararsızlıktan kur-
tulma, huzura kavuşma
cenāb (A.) : hazret, «ululuk»
ifadesi için kullanılır
cenb (A.) : yan, nezd, taraf
ceng (F.) : kavga, vuruşma,
savaş
cevf (A.) : boşluk
cez m (A.) : karar, niyek, kasd
ciger (F.) : ciğer, bağır
ciger-gün (F.) : ciğer renk-
li, kırmızı
cihān (F.) : cihan, dünya
cihet (A.) : cihet, taraf, yön
cilve (A.) : tecelli, görünme,
belirme, ortaya çıkma, zu-
hur etme

cilve-dih (F., cilve A.) :
cilve veren, tecelliyi müm-
kün kılan
cilve-dih-i 'arşa-i lev-
lāk (F., 'arşa, levlāk, cilve
A.) : Levlāk arsasında tecel-
liyi mümkün kılan; bk. le v-
lāk
cilve-dih-i fi'l-i mü'eş-
şir (F., cilve, fi'l, mü'essir
A.) : tecelliyi mümkün kı-
lan müessir fiil
cilve-ger (F., cilve A.) :
cilve yapan, tecelli eden
cilve-i hüs n (F., kelimeler
A.) : güzelliğin tecelli etmesi
cilve-i gül (F., cilve A.) :
gülün meydana gelmesi, gül
şeklinde tecelli etme
cilve-nümāy (F., cilve A.) :
cilve gösteren tecelli eden,
beliren, zuhur eden
cism (A.) : cisim, beden
cismī (A.) : cisim halinde
cism-i figār (F., cism A.) :
yaralı cisim, yaralı beden
cūy (F.) : arayan
cūdā (F.) : ayrı
cünbiş (F.) : kımıldama, ha-
hareket
cüz (F.) : gayrı,-dan/-den
başka

Ç

çāk (F.) : yırtık, yırtılmış
çāker (F.) : kul, köle
çāre (F.) : çāre, tedbir, deva
çemen (F.) : çimen, çimenlik

çerāğ (F.) : fitil; mum; kandil
 çerh (F.) : felek; gökkubbe
 çerh-i berin (F.) : en yüce gök, eski astrolojiye göre dokuz kat kabul edilen göklerden en yüksekte, dünyaya göre en uzakta bulunan gök kubbe. Bu dokuz kat gök merkez olan dünyanın etrafını iç-içe kuşatırlardı. Dokuzuncu kat göğe «Felek-i atlas» adını da verirdi.
 çerh-i neverd (F.) : dönen gökkubbe
 çerh-memer (F., memerr A.) : gökte geçit bulan
 çeşm (F.) : göz
 çeşme (F.) : çeşme, pınar
 çeşm-i hür (F., hür A.) : huri gözü
 çeşm-i şühüd (F., şühud A.) : görme gözü, varlık âlemindeki ilâhî hakikati görebilen ve sırları idrâk edebilen göz
 çetr (F.) : çadır, otağ
 çık- : çıkmak, zuhur etmek, belirlemek; ortaya atılmak
 çıkar- : çıkarmak
 çihre (F.) : çehre, yüz
 çihre-fürüz (F.) : yüz aydınlatan, etrafa mutluluk saçan, yüzleri güldüren
 çik- : çekmek; yükseltmek
 çok : çok
 çöl : çöl
 çü (F.) : çünkü; gibi

çün (F.) : çünkü
 çünki (F.) : çünkü
 çüst (F.) : muntazam, düzgün; çevik, hareketli

D

dād (F.) : doğruluk, adalet
 dāğ (F.) : yara, yanık yarası
 dağ : dahi
 dāl (A.) : Arap alfabesinde «d» harfinin adı; eğri, bükülmüş
 dār (F.) : tutan
 def' (A.) : giderme, ortadan kaldırma
 defter (A.) : defter
 dehr (A.) : dünya, zaman, devir
 dem (F.) : soluk, nefes
d. ur- : bahsetmek, söz etmek
 dem (F.) : an, vakit, zaman
 dem-be-dem (F.) : zaman zaman
 dendān (F.) : diş
 derd (F.) : dert, keder, gam
 dergah (F.) : dergâh, tekke; huzur; kapı, eşik
 der-hür (F.) : uygun, münasip
 der-hurd (F.) : lâyık, münasip, uygun
 dermān (F.) : derman, çâre
 dest-res (F.) : eli ulaşma, ele geçirme, elde etme; kuvvet, güçlülük
 devlet (A.) : devlet, talih, ikbal, baht açıklığı

devlet - güşāy (F., devlet A.) : devlet veren, bahtlı kılan, talihli kılan
 devlet-i dīdār (F., devlet A.) : sevgilinin yüzünü görme bahtlılığı
 devlet-i pāyende (F., devlet A.) : daimî devlet, sürekli ikbal
 devr (A.) : devir, zaman
 devrān (A.) : devir, zaman; felek, dünya
 di - : demek, söylemek
 dībā (F.) : renkli dokuma, ipek kumaş, canfes kumaş
 dībā-yı ḥüsn (F., ḥüsn A.) : güzellik kumaşı
 dīdār (F.) : yüz, çehre
 diḥ (F.) : veren
 dik : gibi
 dil (F.) : gönül
 dil - āvīz (F.) : gönül çeken, cāzib
 dil - firīb (F.) : gönül aldatan, cāzibeli
 dil - firūz (F.) : gönle ferahlık veren, gönlü aydınlatan
 dil-i pūr-ḥūn (F.) : kan dolu gönül, kanlı gönül
 dīn (A.) : din, Allah'ın emirlerinin tamamı; Allah ile kul arasında ve kullar arasındaki münasebetleri düzenleyen ilâhî nizam
 dinil - : denilmek, söylenilmek
 direḡsende (F.) : ışıldayan, parlayan, parıldayan
 direng (F.) : bekleme, tutma; istirahat, dinlenme

diyār (A.) : memleket, ülke
 dōst (F.) : dost, arkadaş
 du'ā (A.) : dua, Allah'a yalvarış
 dūr (F.) : uzak
 dur - : durmak (yardımcı fiil olarak bildirmeyi teşkil eder)
 dūr (A. dürr) : inci
 dūrdī (F.) : tortu
 dūr - efsān (F., dürr A.) : inci saçan
 dūr üst (F.) : doğru, düzgün; sağlam; kesin, tam
 dūtā (F. dü-tā) : iki kat, iki büküm

E

ebed (A.) : sonu olmayan gelecek zaman
 ebedü'd-dehr (A.) : dünya var oldukça, kıyamete kadar
 ebī (A.) : babam
 ebr (F.) : bulut
 ebr-i 'ināyet (F., 'ināyet A.) : inayet bulutu; ihsan, yardım
 ebr-i kerāmet-niṡār (F., kerāmet, niṡār A.) : keramet saçan bulut
 ecel (A.) : belirli vâde; ömrün sonu
 efgān (F.) : ıztırap ile bağırp çağırma, inleme
 eflāk (A.) : felekler, gökler
 efsāne (F.) : efsane, asılsız söz, dile düşen hadise
 efsān (F.) : saçan
 efsar (F.) : taç

eger (F.) : eğer, şâyet
 ehl (A.) : ehil; sahip
 ehl-i rāz (F., ehl A.) : sır
 sahibi, sırlara vâkıf olan
 elem (A.) : elem, acı, dert
 elif (A.) : Arap alfabesinin
 ilk harfi
 emr (A.) : iş; buyruk
 encemen (F.) : topluluk
 endişe (F.) : endişe, merak,
 kaygı; düşünce
 engiz (F.) : koparan, karış-
 tiran
 e. *eyle-* : *salmak*
 enîs (A.) : dost, arkadaş
 envâr (A.) : nurlar
 envâr-ı hidâyet (F., keli-
 meler A.) : hidayet nurları
 enver (A.) : çok nurlu, çok
 parlak
 er (F.) : eğer, gerçi
 esbâb (A.) : sebepler; hazır-
 lık
 esbâb-ı ceng (F., esbâb
 A.) : savaş hazırlıkları
 e. *eyle-* : *savaş hazırlığı yap-
 mak*
 eşer (A.) : eser, iz, nişan, be-
 lirti
 eşerî (F.) : bir eser, bir iz
 esrâr (A.) : sırlar
 eşbeh (A.) : pek benzeyen
 eşk (F.) : göz yaşı
 eşk-i ciger - gün (F.) :
 kanlı göz yaşı
 eşk - riz (F.) : göz yaşı dö-
 ken, ağlayan
 evc (A.) : bir şeyin en yüce
 noktası, doruk
 evvel (A.) : evvel, önce

ey : ey
 eyle - : eylemek, yapmak
 eyyâm (A.) : günler

F

fağfür (F.) : Çin hükümdar-
 larının ünvanı
 fâl (A.) : uğur
 fâriğ (A.) : vazgeçmiş, çekil-
 miş : rahat, ferah
 fâriğ - bâl (F., fâriğ A.) :
 rahat, başı dinç
 felek (A.) : gök
 fenâ (A.) : yokluk, yok olma
 ferâğat (A.) : vazgeçme
 ferd (A.) : tek, yalnız
 f. *eyle-* : *tek başına bırak-
 mak*
 Ferhâd (k.a.) : Ferhad; *Fer-
 had ile Şirin* adıyla anılan
 bir halk hikâyesinin erkek
 kahramanı
 ferhunde (F.) : mübarek,
 kutlu, uğurlu
 ferhunde - fâl (F., fâl A.) :
 uğurlu, talihli
 ferrûh (F.) : mübarek
 ferruh - ruh (F.) : müba-
 rek yüzlü
 feryâd (F.) : bağıрма, ça-
 ğırma
 feşân (F.) : saçan
 feyz (A.) : bolluk, bereket;
 irfan
 fezây (F.) : artıran
 figân (F.) : ıztırap ile bağır-
 ma inleme
 figâr (F.) : yaralı

fikir (A.) : fikir, düşünce; niyet, maksad
 fikret (A.) : fikir, düşünce
 fi'l (A.) : iş, amel
 fi'l-i mü'eşşir (F., kelimeler A.) : müessir fiil
 firāk (A.) : ayrılık, ayrılma
 firāz (F.) : yokuş, çıkış
 firīb (F.) : aldatan
 firkat (A.) : ayrılık
 firūz (F.) : mutlu, sevinçli; uğurlu, bahtlı
 furşat (A.) : fırsat, uygun zaman, elverişli durum
 furūş (F.) : satan
 fūrūz (F.) : parlatan, aydınlatan

G

gāh (F.) : zaman, vakit
 gām (F.) : adım
 ğam (A. ğamm) : gam, keder, kaygı, tasa
 gām - be - gām (F.) : adım adım
 ğam - gūsār (F., ğamm A.) : gam gideren, teselli veren, dert ortağı
 ğamze (A.) : yan bakış, süz-gün bakış
 ğanīmet (A.) : ganimet, beklenmeyen kazanç
 ğarb (A.) : batı
 ğāret (A.) : yağmalama
 ğāret-i dīn (F., kelimeler A.) : dini inançları sarsma
 ğarīb (A.) : garip, kimsesiz; gurbette olan, yurdundan ayrı olan

ğarīk (A.) : gark olan, batan, gömülen
 ğarīk-ı 'adem (F., kelimeler A.) : yokluğa batan, gömülen
 ğarķa (A.) batmış
 ğarķa-i hūn (F., ğarķa A.) : kana batmış
 ğayr (A.) : başka, diğer; Hak'tan başka her şey
 ğayret (A.) : gayret, çabalama
 ğayr-ı cefā (F., kelimeler A.) : cefadan başka
 ğayr-ı du'ā (F., kelimeler A.) : duadan başka
 ğayr-ı temāşā-yı yüz (F., ğayr, temāşā A; yüz T) : yüzü seyretmeden başka
 gedā (F.) : dilenci, fakir
 genc (F.) : hazine
 ger (F.) : eğer
 gerçi (F.) : gerçi, her ne kadar
 gerdiş (F.) : dönme, dönüş
 gevher (F.) : cevher: krş. güher
 gevher-i pāk (F.) : saf cevher
 girān (F.) : ağır, kıymetli, değerli
 girān-māye (F.) : kıymetli, değerli, bahası ağır
 giryān (F.) : ağlayan
 gonçe (F.) : gonca, açılmamış gül
 ğubār (A.) : toz
 ğün (F.) : renk
 ğurre (A.) : akılık, parlaklık
 ğurūb (A.) : batma, batış

ğ u ş ş a (A.) : keder, kaygı, ta-
 sa, dert
 ğ ü ş e (F.) : köşe, bucak
 ğ ü y (F.) : yuvarlak şey
 ğ ü y - i z e m ĩ n (F., zemin A.) :
 yer yuvarlağı, yer küre, dün-
 ya
 ğ ü h e r (F.) : cevher; krs.
 ğ e v h e r
 ğ ü h e r - e f ş ā n (F.) : cev-
 her saçan
 ğ ü l (F.) : gül
 ğ ü l - i ā t e ş ĩ n (F.) : ateş
 renkli gül, kırmızı gül
 ğ ü l i s t ā n (F.) : gül bahçesi,
 güllük
 ğ ü l - r u h s ā r (F.) : gül ya-
 naklı, yanakları güle ben-
 zeyen güzel
 ğ ü l ş e n (F.) : güllük, bahçe
 ğ ü l ş e n - i v a ş l (F., vaşl A.) :
 kavuşma bahçesi
 ğ ü l z ā r (F.) : gül bahçesi
 ğ ü n b e d (F.) : künbet, kubbe
 ğ ü n b e d - i e f l ā k (F., eflāk
 A.) : gök kubbesi
 ğ ü s ā r (F.) : gideren
 ğ ü ş ā y (F.) : açan, açıcı
 ğ ü v ā h (F.) : şâhit, delil
 ğ ü z ā r (F.) : geçme, geçiş
 ğ ü z e r (F.) : geçme, geçiş

H

h ā (A.) : Arap alfabesinde «h»
 sesi
 h v ā b (F.) : uyku
 h a b e r (A.) : haber
 h a c ā l e t (A.) : utanma
 h v ā c e (F.) : hoca, efendi

h v ā c e - i i k k i s a r ā y (F.,
 ikki T.) : iki sarayın hocası,
 iki âlemin efendisi; Hz. Mu-
 hammed
 h a c i l (A.) : mahcup, utanmış
 h a d d (A.) : had, hudut, sınır
 h a d d - ı b e y ā n (F., kelime-
 ler A.) : beyan hududu
 H a k (A. Hakk) : Hak, Yüce
 Tanrı
 h ā k (F.) : toprak
 h ā k ĩ (F.) : toprakla ilgili, top-
 rağa mensup, topraktan
 olan, aslı toprak olan
 h ā k ĩ - n e s e b (F., neseb A.) :
 aslı toprak olan
 h a k ĩ r (A.) : hakir, değersiz,
 itibarsız, âdi, aşağı görülen
 h ā k - i r e h (F.) : yol toprağı
 h ā k - i r e h - i b e n d e l i k (F.,
 bendelik T.) : kölelik yolu-
 nun toprağı
 h ā l (F.) : ben
 h ā l (A.) : hal, durum
 h a l ā ş (A.) : kurtulma, kur-
 tuluş
h. eyle- «kurtarmak»
 h a l ā y ı k (A. halâ'ik) : halk,
 insanlar
 h ā l e t (A.) : hal, suret, key-
 fiyet
 h ā l ĩ (A.) : hale ait, şimdiki
 h ā l ĩ (A.) : boş, تنها; sahip-
 siz
 h ā m (F.) : boş, beyhude
 h ā m e (F.) : kalem
 h ā m e - i ş ü r e t - n i ğ ā r (F.,
 şüret A.) : suret resmeden
 kalem

- hā m - t a m a' (F., t a m a' A.) :
 olmadık istekte bulunma
 h a n c e r (A.) : hançer
 h a n d ā n (F.) : sevinçli
 h ā n e (F.) : ev
 h ā n e - i m ā t e m (F., m ā t e m
 A.) : m ā t e m evi
 h ā n u m ā n (F. h ā n - m ā n) : ev-
 bark
 h ā r (F.) : diken
 h a r ā b ā t (A.) : meyhane
 h a r ā b ā t - ı m u ğ ā n (F.) :
 muğların meyhanesi
 h a r b (A.) : harb, savaş
 h a r f (A.) : harf
 h a r ī f (A.) : dal, şube
 h ā ş (A. h ā ş ş) : hususi; saf, ha-
 lis
 h ā ş ı l (A.) : husule gelen; el-
 de edilen
 h ā ş ı l - ı ' ö m r - i g i r ā n - m ā -
 ye (F., h ā ş ı l A.) : değerli öm-
 rün hasılı, neticesi
 h a s r e t (A.) : hasret, özlem
 h a t (A. h a t t) : çizgi; yazı; krş.
 h a t t
 h ā t ı r (A.) : hatır, gönül
 h a t t (A.) : çizgi; yazı; krş.
 h a t
 h a v ā d i ş (A.) : hadiseler
 h a y ā l (A.) : hayal
 h a y ā l ı k (h a y ā A.) : hayalı,
 terbiyeli, edepli
 h a y ā t (A.) : hayat
 H a y d e r (k.a.) : Haydar
 h a y l (A.) : zümre; mâiyet
 h a y m e i (F., h a y m e A.) : bir
 çadır
 h a y r ā n (A.) : hayran, şa-
 şırmsı
- h a z ā n (F.) : sonbahar
 h a z ī n (A.) : hüznüklü, kederli;
 hüznün verici
 h a z r e t (A.) : hazret, hür-
 met ifadesi olarak büyükle-
 re verilen ünvan; huzur
 h e l ā h i l (A.) : panzehiri ol-
 mayan zehir
 h e l ā k (A.) : mahvolma, ölme
 h e m (F.) : hem; bir, beraber
 h e m - d e m (F.) : sıkı-fıkı,
 arkadaş, can-ciğer dost
 h e m - n e f e s (F., n e f e s A.) :
 arkadaş
 h e m - r ā z (F.) : sırdaş
 h e m - r e h (F.) : yol arkada-
 şı; yoldaş
 h e n g ā m e (F.) : kavga, gü-
 rültü, patırtı
 h e r (F.) : her
 h e s t (F.) : var, mevcut
 h e s t i (F.) : var olma, varlık,
 mevcudiyet
 h e s t i - i ş ā n i' (F., ş ā n i' A.) :
 Allah'ın mevcudiyeti, var
 oluşu
 h e v ā l (A.) : arzu, istek
 h e v ā - y ı g ü l l ü g ü l z ā r (F.,
 h e v ā A.) : gül ve bahçe ar-
 zusu
 h e v e s (A.) : heves, arzu, is-
 tek
 h e z ā r (F.) : bülbül
 h ı d m e t (A.) : hizmet
 h ı r ā m (F.) : salınarak yürü-
 me
 h ı r e d (F.) : akıl
 h ı r k a (A.) : hırka, dervişlerin
 giydikleri kollu ve yakasız
 uzun üstlük. Eskiden derviş-

- ler bu hırkaları, helâl kazançlı kimselerden topladıkları bez parçalarından di-kerlerdi. Bu şekildeki hırka-lara «murakka» denilirdi.
- hırka-i ten (F., hırka A.) : ten hırkası, ruhu hırka gibi saran beden
- hıttā (A.) : memleket, diyar, ülke
- hıttā-i Kābil (F., kelimeler A.) : Kābil diyarı
- Hızr (k.a.) : Hızır Peygam-ber. İnanışa göre ebedî ha-yat veren suyu bulup içmiş-tir ve kıyamete kadar ölüm-süzlüğe ulaşıp sıkıntıda olan kulların imdadına yetişmek-tedir.
- hicāb (A.) : perde, örtü
- hicrān (A.) : ayrılık
- hiç (F.) : hiç
- hidāyet (A.) : Hak yoluna yöneltme, dalaletten kurtu-lup Hak yoluna girme
- hilāl (A.) : yeni ay
- himem (A.) : himmetler, gay-retler, çalışmalar; ermiş kimselerin tesirleri
- himmet (A.) : himmet, gay-ret
- himmet-i 'ālī (F., kelime-ler A.) : yüce himmet
- Hind (y.a.) : Hind, Hindistan
- hod (F.) : kendi, bizzat
- hod - furūş (F.) : kendini satan, kendini beğenen, övü-nen
- Horāsān (y.a.) : Horasan, İran'ın doğu kesiminde bir bölge
- hoş (F.) : hoş, iyi, güzel
- hoş-hāllıg (F., hāl A.) : iyi halde olma
- hū (F.) : huy, âdet
- h. kıl- : huy edinmek
- hūb (F.) : güzel
- hudā (F.) : Hâlık, Rab, Allah; krş. hudāy
- hudāy (F.) : Hâlık, Rab, Al-lah; krş. hudā
- hudāyā (F.) : Ey Allah'ım
- huld (A.) : sekiz cennetten biri
- huld-ı berīn (F., huld A.) : en yüce cennet
- hūn (F.) : kan
- hūn-āb (F.) : kanlı göz yaşı
- hūn-riz (F.) : kan dökken
- hūr (A.) : cennet kızı, huri
- hurd (F.) : küçük, ufak; önemsiz
- hurşid (F.) : güneş
- hürşid (F.) : güneş
- hurşid-i kerem (F., kerem A.) : cömertlik güneşi; çok cömert
- husrev (F.) : padişah
- husrev-i melek - cemāl (F., melek, cemāl A.) : melek gibi güzel padişah
- hüş (F.) : akıl
- hüdā (A.) : doğru yolu gös-terme
- hūsn (A.) : güzellik
- hüveydā (F.) : açık, belli, meydanda

I

'i ş k (A.) : aşk, şiddetli sevgi

İ

i- : olmak, mevcut olmak; krş.
i r -

i b ā (A.) : çekinme, vazgeçme,
râzı olmama

i. *eyle-* vazgeçmek

i b t i d ā (A.) : başlama, baş-
langıç

i ç : iç

i ç - : içmek

i ç r e : içinde

i d r ā k (A.) : anlama, kavra-
ma

i g m e : eğri, kavisli

i h t i m ā m (A.) : ihtimam,
özen gösterme

i ḥ t i ş ā ş (A.) : ihtisas, men-
sup olma

i. *bir-* : mensup kılmak, bağ-
lı kılmak

i k i : iki; krş. i k k i

i k i n : acaba (şübhe ve tered-
düd edatı)

i k k i : iki; krş. i k i

i. *cihân* :dünya ve âhiret

i. *sarây* :dünya ve âhiret

i ḳ t i d ā (A.) : tâbi olma, uy-
ma

i l ā h (A.) : mabud, Tanrı

i l e : birlikte, beraber; krş.
i l e n

i l e n : birlikte, beraber; krş.
i l e

i l i g : el

i m d i : şimdi

i m e s : değil

'i n ā y e t (A.) : lütuf, ihsan,
iyilik, yardım

i n t i h ā (A.) : nihayet bulma,
sona erme, bitme, tükenme;
nihayet, son

i n t i z ā m (A.) : intizam, dü-
zen

i r - : olmak, mevcut olmak;
krş. i -

i ş b ā t (A.) : isbat, şahit veya
delil ile gerçeği ortaya koy-
ma

i s l ā m (A.) : Hz. Muhammed'-
in Allah tarafından tebliği-
ne memur olduğu din: itaat,
bağlanma, teslimiyet

i s t e - : istemek

İ s k e n d e r (k.a.) : Makedon-
ya kralı Phylippe'in oğlu;
bk. S i k e n d e r

i ş : iş

i ş ā r ā t (A.) : işaretler

i ş i k : eşik; kapı

'i ş r e t (A.) : içki içme, eğlen-
me

'i ş v e (A.) : işve, nâz, eda
i t : it, köpek

i t - : etmek, yapmak

i ' t i b ā r (A.) : itibar, şeref,
haysiyet, değer

i t m ā m (A.) : tamamlama,
sona erdirme

i v r ü l - : çevrilmek, dönmek,
etrafında dönmek

'i z ā r (A.) : yanak

K

Kâbil (y.a.) : Kâbil, bugün Afganistan'ın hükümet merkezi olan şehir
 kâd (A. kadd) : boy; krs. kadd
 kâdd (A.) : boy; krs. kad
 kâdeh (A.) : kadeh, içki bardağı
 kâdeh-i dembe-dem (F., kadeh A.) : devamlı olarak, arka arkaya sunulan kadeh
 kâdem (A.) : ayak, adım
 kâdr (A.) : değer, itibar, rütbe, derece; şeref
 kâfūr (A.) : kâfur; Uzakdoğu'da yetişen bir cins tafdandan elde edilen ve hekimlikte kullanılan beyaz ve keskin kokulu bir madde
 kâl- : kalmak
 kâlem (A.) : kalem
 kâam (F.) : murad, istek
 kâmer (A.) : ay
 kâmet (A.) : boy, boy-bos
k. çik- «boy atmak; dikelmek
 kân : kan
 Kândeher (y.a.) : Kândeher, güney Afganistan'da bir şehir
 kânı : hani, nerede
 kânlig : kanlı
 kâr (F.) : kâr, iş
 kâra : kara, siyah
 kâranku : karanlık
 kârâr (A.) : durma, süreklilik

kâr-sâz (F.) : iş işleyen, becerikli
 kâşd (A.) : kasıt, niyet, maksad; öldürme
 kâşd-i sipihr-i bülend (F., kasd A.) : en yüksek göğe, Arş'a varmağı niyet etme
 kâşid (A.) : haberci: Hz. Ceb-râil
 kâşr (A.) : eksiklik
 kâşr-ı himem (F., kelimeler A.) : gayreti esirgeme, gayret göstermeme, hizmette kusur etme
 kâş : kaş
 kâşâne (F.) : köşk
 kâşkî (F.) : keşke, ne olurdu
 kâţ' (A.) : kesme, sona erdirmeye: aşma
 kâtl (A.) : katletme, öldürme
 kâtre (A.) : katre, damla
 kâtre-feşân (F., katre A.) : katre saçan
 kâvs (A.) : yay
 kâvs - mişâl (F., kelimeler A.) : yay gibi
 kâyku : kaygı, keder
 kâyşar (A.) : Roma ve Bizans imparatorlarına verilen ünvan
 kâysı : hangi, hangisi
 kec (F.) : eğri, çarpık
 kefen (A.) : kefen
 kelâm (A.) : söz
 kemend (F.) : kemend
 kemer (F.) : kemer, bele takılan kuşak
 kerâmet (A.) : keramet, yücelik, ululuk; Allah'a yakın

- kimselerin (vellilerin, ermiş-
lerin) gerektiği zaman Al-
lah'ın lutfu ile gösterdikleri
fevkalâde haller
- kerâmet-nişâr (F., keli-
meler. A.): keramet saçan,
keramet saçıcı, keramet gös-
teren
- kerem (A.): sömertlik, bağış,
ihsan, lütuf
- kevkeb (A.): yıldız
- kevkeb-i baht (F., kevkeb
A.): talih yıldızı, baht yıl-
dızı
- kevneyn (A.): iki âlem, cis-
manî ve ruhanî âlem, dün-
ya ve âhiret
- kıdem (A.): kadim olma, es-
kilik, başlangıcı olmayacak
kadar eskilik
- kıl- : kılmak, yapmak
- kıvâm (A.): dürüstlük
- ki (F.) ki (bağlama edatı)
- kibi: gibi
- kiçe: gece
- kil- : gelmek
- kiltür- : getirmek; krş. ki-
tür-
- kîn (Fi): kin, gizli düşmanlık
- kinice: ardınca
- kir- : girmek
- kirâ (A.): bedel, karşılık; üc-
ret
- kir ek: gerek
- kişi: kişi, insanoğlu
- kişver (F.): ülke, memleket
- kişver-i İslâm (F., islâm
A.): İslâm ülkesi
- kişver-i ma'nî (F., ma'nî
A.): mâna ülkesi
- kitür- : getirmek; krş. kil-
tür-
- kol- : rica etmek, istemek
- kop- : ayağa kalkmak
- koy- : koymak, bırakmak
- kögüs: göğüs
- kök: gök
- köngül: gönül, yürek
- köp: çok, pekçok
- köydür- : yakmak
- köz: göz
- közgü: ayna
- közgü-yi İskenderî (F.,
közğü T.): İskender'in ayna-
sı; Aristo tarafından icad
edilmiş bir ayna imiş; İsken-
deriye'ye saldıracak gemiler
bu ayna vasıtasıyla uzaktan
görülürlermiş.
- kurban (A.): kurban
- kuş: kuş
- küy (F.): köy, sokak, mahal-
le; ülke
- kuyuş: güneş
- küy-i fenâ (F., fenâ A.):
fenâ ülkesi, yokluk diyarı
- küfr (A.): küfr, dinsizlik,
imansızlık, Allah'ı inkâr et-
me, Allah'a ortak koşma, İs-
lâm'dan sapma
- kül- : gülmek
- külbe (F.): kulube
- külhan (F.): külhan, ha-
mamlarda su ısıtmak için
ateş yakılan yer
- kün: gün, gündüz
- küngüre (F.): kubbenin te-
pesi
- küngüre-i 'arş (F., 'arş
A.): Arş'ın en yüce noktası

L

- lā - c e r e m (A.) : şübhesiz, besbelli
 lā f (F.) : söz, lakırdı
 lā f - ı m a ḥ a b b e t (F., ma-ḥabbet A.) : muhabbet sözü, sevgiden bahsetme
 la ḥ z a (A.) : lahza, bir göz atımı geçen zaman
 lā - k e l ā m (A.) : sözsüz
 lā i (A.) : dilsiz
 lā l e (F.) : lâle
 lā l e - ' i z ā r (F., 'izār A.) : lâle yanaklı, lâle gibi kırmızı yanaklı
 la ' l (A.) : kırmızı renkli kıymetli bir cins taş
 lām (A.) : Arap alfabesinde «l» harfi
 lā - m e k ā n (A.) : mekânsız, mekansızlık
 lā - y u ' k ā l (A.) : akıl ermez
 l e b (F.) : dudak
 l e b - i m e y - g ū n (F.) : mey (şarap) renkli dudak, kırmızı dudak
 l e b - i ş ī r ī n (F.) : tatlı dudak
 l e m ḥ a (A.) : bir göz atış, kısa bir an
 l e v l ā k (A.) : «Sen olmasaydın» mânâsında olup, *Levlāke levlāke lemā halektü'l-eḫlāke* «Sen olmasaydın, sen olmasaydın, yeri göğü yaratmazdım.» mânâsındaki Kudsî Hadis'in ilk kelimesidir.
 l ī k (F.) : lâkin, fakat

l u ṭ f (A.) : lütuf, iyilik, iyi muamele etme

M

- m a ' b ū d (A.) : kendisine ibadet edilen, tapınılan; Allah
 m a ḡ r ū r (A.) : gururlu
 m ā h (F.) : ay
 m a ḥ a b b e t (A.) : sevgi
 m a ḥ m i l (A.) : mahfe, deve üzerine konulan binek sepeti
 m a ḥ r e m (A.) : mahrem, yakın olan, içli-dışlı
 m a ḥ r e m - i e s r ā r (F., kelimeler A.) : sırlara mahrem, sırlara vâkif
 m a ḫ ā m (A.) : durulan yer
 m a ḫ d e m (A.) : gelme, geliş
 m a ḫ ṣ a d (A.) : maksat, gâye
 m a ḫ ṣ ū d (A.) : kasdolunan şey, istenilen şey, istek
 m a ṅ g a : bana
 m a ' n ī (A.) : mâna
 m a ' n ī - i b ū d (F., ma'nî A.) : olma mânâsı, varlık mânâsı
 m a n z a r (A.) : görülen yer, bakılan yer; görünüş
 m a ' r i f e t (A.) : bilme, bir şeyin özünü ve vasıflarını bilme, idrâk etme
 m a ' r i f e t - i z ā t - i p ā k (F., ma'rifet, zât A.) : temiz zâtın bilgisi
 m ā - s i v ā h (A.) : Hak'tan gayrı olan her şey, dünya ile ilgili şeyler
 m ā t e m (A.) : mâtem, yas
 m ā t e m - z e d e (F., mâtem A.) : mâtemli, yaslı

maṭla' (A.) : doğuş yeri
maṭla' -i envār -ı hidāyet
(F., kelimeler A.) : Hidayet
nurlarının doğuş yeri
maṭlūb (A.) : taleb edilen, is-
tenilen, isteğe uygun
māye (F.) : öz, esas
māye -i sevdā (F., sevdā
A.) : sevdanın özü, sevginin
esası
me'ānī (A.) : mânalar
Mecnūn - vār (F., mecnūn
A.) : mecnun gibi, deli gibi
medār (A.) : dönülen yer, yö-
rünge
meded (A.) : yardım
meded - kār (F., meded A.) :
meded edici, yardım edici
medḥ - i ḥüsñ (F., kelimeler
A.) : güzelliğin medhi, öv-
güsü
mekān (A.) : mekân, yer
melāl (A.) : usanç, sıkıntı
melek (A.) : melek, nurdan
yaratılan varlıklar; çok gü-
zel ve temiz kimse
melek - cemāl (F., kelime-
ler A.) : melek yüzlü
melūl (A.) : usanmış, mah-
zun, hüznü, kederli
memālik (A.) : memleketler
memer (A. memerr) : geçilen
yer, yol, cadde, geçit
memerī (F., memerr A.) : bir
geçit
memleket (A.) : memleket
merhem (A.) : merhem, yağlı
ilaç

merhem - i āzār (F., mer-
hem A.) : incitmeyi gidere-
cek merhem
merkeb (A.) : binek
merkebī (F., merkeb A.) :
bir binek
mescid (A.) : mescid, namaz
kılınan küçük cami
Mescid - i Akşā (y.a.) : Mes-
cid - i Akşa, Kudüs'teki Hz.
Süleyman mabedinin bulun-
duğu yerde inşa edilen cami
mest (F.) : kendinden geçme
mestūr (A.) : örtülü
mey (F.) : şarap, içki
mey - gün (F.) : şarap renkli,
kırmızı
meyl (A.) : eğilme, temayül
meyl - i ḥvāb (F., meyl A.) :
uykuya meyletme
mey - perest (F.) : içkiye
düşkün
meyve (F.) : meyva, yemiş
meyvenāk (F.) : meyveli
miḥmān (F.) : misafir
miḥnet (A.) : sıkıntı, eziyet
mihr (F.) : güneş; vefa
mihr - i enver (F., enver
A.) : çok nurlu, çok parlak
güneş
mihr - i ṭālī' (F., ṭālī' A.) : ta-
līh güneşi
mihr - i vefā (F.) : vefa gü-
neşi
mim (A.) : Arap alfabesinde
«m» harfinin adı
min : ben
mini : beni
min - i bī - dīn (F., min T.,
dīn A.) : ben dinsiz

min - mät em - zede (F.,
 min T., mät em A.) : matem-
 li ben
 min iñg : benim
 miş āl (A.) : misal, örnek;
 benzer
 miş āl-i na ħl-i t ū b i (F.,
 kelimeler A.) : Tuba ağacı
 gibi
 miş l (A.) : benzer, eş
 miş l-i k ā m e r (F., kelime-
 ler A.) : ay gibi
 mu : (soru edatı)
 mu 'all ā (A.) : yüce
 mu ğ ā n (F.) : ateşe tapanlar
 mu n ç a : bunca, bu kadar
 mu n d a : burada, bu zaman
 mu n d a k : böyle, bu şekilde
 mu n ğ a : buna
 mu ħ t a ş a r (A.) : kısaltılmış,
 öz
 mu r ā d (A.) : murat, istek
 mu r a ş ş a ' (A.) : kıymetli
 taşlarla süslenmiş
 mu s a ħ ħ a r (A.) : teshir edil-
 miş, büyülenmiş; ele geçi-
 rilmiş
 mu c e r r e d (A.) : tecrid edil-
 miş, sıyrılmış
 mu ' e ş ş i r (A.) tesir yapan,
 iz bırakan
 mu j e (F.) : kirpik
 mü l e m m a ' (A.) : parlak,
 alaca
 mü l e m m a ' - g ü h e r (F.,
 mü lemma' A.) : cevherle ka-
 rışık, cevherle süslenmiş
 mü l e v v e n (A.) : renkli, bo-
 yalı
 mü l k (A.) : mülk

mü l k - i k ı d e m (F., kelime-
 ler A.) : ebedî mülk, öbür
 dünya
 mü n f a ' i l (A.) : gücenmiş,
 kırılmış, incinmiş
 mü n i r (A.) : parlak, aydın-
 lık
 mü n k ā d (A.) : inkiyad eden,
 boyun eğen
 mü ş g i n (F.) : misk kokulu
 mü ş k (F.) : misk
 mü ş h i l (A.) : güç, zor, çetin
 mü t e ' a k ā b (A.) : ardından
 gelen

N

n ā d i r (A.) : nadir, ender bu-
 lunan
 n ā f e (F.) : güzel koku
 n ā f e - i d e v l e t - g ü ş ā y
 (F., devlet A.) : baht açan
 güzel koku
 na ğ m e (A.) : nağme, ezgi
 na ğ m e - s e r ā (F., nağme
 A.) : ezgi söyleyen
 na ħ l (A.) : hurma ağacı; süs
 ağacı
 na ħ l - i m ü l e v v e n (F., keli-
 meler A.) : rengarenk süs
 ağacı
 na ħ l - ı T ū b i (F., kelimeler
 A.) : Tuba ağacı
 n ā - k ā m (F.) : muradına er-
 memiş
 na k d (A.) : servet
 na k d - ı ħ a y ā t (F., kelimeler
 A.) : hayat serveti
 na k ş (A.) : nakış, süs, resim

naķş-ger (F., naķş A.) :
 süsleyici, ressam
 nāle (F.) : inleme, inilti
 nāle-i zār (F.) : ağlama,
 inilti
 nām (F.) : isim; şöret
 nārenc (F.) : turunc renkli
 naşīb (A.) : hasip, pay, hisse
 nāz (F.) : naz, cilve
 nażar (A.) : bakma, bakış,
 göz atma
n. sal- : bakmak, göz atmak
n. vā kıl- : göz açmak
 nebī (A.) : peygamber
 nefes (A.) : nefes
 nefy (A.) : sürme, sürgün et-
 me; menfilik, olumsuzluk
 nem (F.) : nem, ıslaklık
 nergis (F.) : nergis çiçeği
 nergis-i bed - mest (F.) :
 kötü şekilde mest olan ner-
 gis; süzgün göz, baygın göz
 nev (F.) : yeni
 nev-bahār (F.) : ilkbahar
 neverd (F.) : dönen, dolaşan
 nevrüz (F.) : yeni gün; gü-
 neşin koç burcuna girdiği
 gün. Nevruz rumî martın
 dokuzuna rastlayıp ilkbaha-
 rın başlangıcı ve Celâlî tak-
 vime göre yılbaşı kabul edi-
 lir
 neyle - (<ne + eyle-) : ne
 eylemek, ne yapmak
 neseb (A.) : nesil, soy
 ni : ne
 ni'em (A.) : nimetler
 niçe : ne kadar, nasıl
 niçük : nasıl

nigār (F.) : resim; resim gibi
 güzel sevgili; resmi yapılmış
 nige : niye; niçin
 nigeħ (F.) : bakış
 nihāl (F.) : fidan
 nihān (F.) : gizli
 nīlūfer (F.) nilüfer
 nime : şey
 nişār (A.) : saçma, serpme
 nist (F.) : yok, değil
 nişān (F.) : nişan, iz, belirti
 nit - (<ne + it-) : ne etmek
 niyāz (A.) : yalvarma, ya-
 karma; dua
 niżām (A.) : nizam, düzen,
 tertip
 nokta (A.) : nokta
 nūr (A.) : nur, aydınlık ışık,
 parlaklık
 nūr-ı başar (F., kelimeler
 A.) : görme nuru, göz nuru
 nūr-ı Hüdā (F., kelimeler
 A.) : ilāhi nur
 nūr-ı sa'ādet-fezāy (F.,
 nūr, sa'ādet A.) : saadet ar-
 tıran nur
 nūr - yāb (F., nūr A.) : nur
 bulan, aydınlığa kavuşan
 nüş (F.) : içki, iştret; tath
 nümāy (F.) : gösteren
 nümūd (F.) : gösteren, görü-
 nen
n. kıl- «göstermek»

O

ok : ok
 ol - : olmak
 ot : ateş

Ö

öl - : ölmek
 ölüm : ölüm
 'ömr (A.) : ömür
 'ömr-i girān - māye (F.,
 'ömr A.) : değerli ömür
 öp - : öpmek
 örget - : öğretmek
 örte - : yakmak
 öt - : geçmek
 öz : öz, kendi
 özge : başka
 özgeçe : başkaca

P

pādişāh (F. pād-şāh) : padişah
 pāk (F.) : temiz, kusursuz
 pāre (F.) : parça, bölük
 pāy (F.) : ayak
 pāye (F.) : paye, rütbe, derece
 pāye - be - pāye (F.) : derece derece
 pāye-i himmet (F., himmet A.) : himmet derecesi
 pāyende (F.) : sürekli, devamlı
 pend (F.) : nasihat
 perde (F.) : perde
 perde-i rāz (F.) sır perdesi
 perde-pūş (F.) : örtünen, örten
 perest (F.) : tapan, tapınan
 perişān (F.) : perişan, dağınık
 pertev (F.) : ışık, parlaklık

pervāne (F.) : geceleri ışık etrafında dönen küçük kelebek
 perviz (F.) : üstün; güzellik; cilve
 pes (F.) : öyle ise, imdi
 pesend (F.) : beğenme, seçme
 pest (F.) : alçak, aşağı
 peyamber (F.) : peygamber
 peydā (F.) : meydanda, açıkta, görünürde, ortada
 peyker (F.) : suret, görünüş, yüz, çehre
 peyker-i hākī-neseb (F., neseb A.) : toprak nesebli suret; Hz. Peygamber
 pişe (F.) : iş, huy, tabiat, alışkanlık, âdet
 pişivā (F.) : reis, önder
 pūş (F.) : örten; örtünen
 pūr (F.) : çok, fazla, dolu
 pūr - endişe (F.) : endişe dolu
 pūr - hūn (F.) : kanlı

R

Rab (A. Rabb) : Hz. Allah
 rāğ (F.) : dağ eteği, bağlık, bahçelik
 Raḥmān (A.) : her canlıya merhamet eden Hz. Allah
 raḥam (a.) : yazı, yazı ile işaret
 raḥmī (F., raḥm A.) : bir çizgi; elif, vahdet
 ravza (A.) : bahçe, ağacı ve çimeni bol olan yer

ravza-i huld-ı berîn (F.,
 ravza, huld A.) : cennet bah-
 çesi
 rāz (F.) : sır
 reh (F.) : yol
 reh-i bendelik (F. reh-i
 bende + lık) : kölelik yolu
 reh b (A.) : korku, çekingen-
 lik
 reh-ber (F.) : rehber, kıla-
 vuz
 reh-rev (F.) : yolcu
 renc (F.) : ağrı, sızı, eziyet
 res (F.) : ulaşan
 reşk (F.) : kıskançlık
 revān (F.) : giden, yürüyen,
 akan; ruh
 reviş (F.) : gitme, gidiş
 reviş-i gām (F.) : adım atış
 revzen (F.) : pencere
 rikāb (A.) : üzengi
 riş (F.) : yara, yaralı
 rişte (F.) : iplik; sıra, dizi
 rişte-i cān (F.) : can ipliği,
 ruh
 rişte-i dendān (F.) : diş
 dizisi; mec.inci dizisi
 rīz (F.) : döken, akıtan
 ruḥ (F.) : yanak; yüz
 ruḥ-ı zerd (F.) : sarı yüz,
 solgun yüz
 ruḥsār (F.) : yanak
 rūşen (F.) : aydınlık, parlak
 rūy (F.) : yüz, çehre
 rūz (F.) : gün
 rüste-ḥīz (F.) : kıyamet,
 mahşer

S

sa'ādet (A.) : saadet, mutlu-
 luk
 sa'ādet-fezāy (F., sa'ādet
 A.) : saadet artıran
 şa'b (A.) : güç, zor, çetin
 şabā (F.) : gün doğusundan
 esen hafif ve tatlı rüzgār
 şabr (A.) : sabır
 şabūḥ (A.) : sabah vakti içi-
 len şarap, mahmurluk bozan
 içki
 şabūḥī (A.) : sabaha ait
 saç - : saçmak
 şadā (A.) : seda
 şāf (A.) : saf, katkısız
 şafā (A.) : saflık, berraklık,
 gönül rahatlığı
 şafālik (şafā A.) : safalı, gön-
 lü rahat
 şafḥa (A.) : bir şeyin düz yü-
 zü, levha, satıh
 şafḥa-i kāfūr (F., kelime-
 ler A.) : kâfur satıh
 şafḥa-i bâğ (F., şafḥa A.) :
 bağ sathı
 sāğar (F.) : içki kadehi
 sāğarī (F.) : bir kadeh
 şahn (A.) : meydan
 saḥt (F.) : katı, sert
 sāķī (A.) : içki sunan
 sāķī-i devr (F., kelimeler
 A.) : zamanın sakisi
 saḳla - : korumak
 sal - : salmak
 sām (F.) : ateş
 sanğa : sana
 şani' (A.) : yapan; Hz. Allah
 sarāy (F.) : saray

sarı : -a/e- doğru (edat)
 sāye (F.) : gölge; himaye
 sāye - bān (F.) : gölgelik,
 büyük çadır
 sāye-i Ṭūbī (F., Ṭūbī A.) :
 Tūba ağacının gölgesi
 sāz (F.) : yapma
 s. *eyle*- «yapmak»
 sebaḳ (A.) : ders
 sebeb (A.) : sebep
 sebü - bār (F.) : yükü hafif
 sebze (F.) : sebze, yeşillik
 sebze-i zengār (F.) : sa-
 rarıp solmuş nebat
 sebze-i ḥaṭ (F., ḥaṭ) : yüzde
 çıkan küçük tüyler
 sefer (A.) : yolculuk; savaş
 selām (A.) : selâm
 selāsıl (A.) : sıralı, birbiri-
 ne bağlı
 ser (F.) : baş
 serāsimeī (F.) : bir sersem
 ser - be-ser (F.) : baştan
 başa
 ser - bülend (F.) : başı
 yüksek, yüce
 ser - firāz (F.) : baş kaldıran
 serv (F.) : servi
 serv-i nāz (F.) : naz servisi;
 çok nazlı olan sevgili
 serv - ḳad (F., ḳadd A.) servi
 boylu
 sevdā (F.) : aşk, sevgi
 seyr (A.) : dolaşma
 şıfat (A.) : sıfat, özellik
 sır (A. sırr) : sır, gizli tutulan
 şey
 sigri - : sıçramak, ürpermek,
 koşmak

Sikender (k.a.) : İskender.
 Makedonya kralı Phylipp'in
 oğlu olup yirmi yaşında ba-
 basının yerine hükümdar ol-
 muştur. Devrinin ünlü filo-
 zofu Aristo'dan ders almış-
 tır. Doğuya yaptığı sefer-
 lerle Anadolu, Mısır, Suriye,
 İran, Hindistan'ı fethetmiş
 ve 33 yaşında ölmüştür (m.
 ö. 323). Klâsik Edebiyatı-
 mızda İskender-i Zü'l-kar-
 neyn» (iki boynuzlu İsken-
 der) adıyla anılır.
 sîmîn (F. : gümüşten
 sîmîn - tenî (F.) : bir gü-
 müş tenli
 Sind (y.a.) : Sind
 sindin : senden
 sini : seni
 siniñg : senin
 sinsiz : sensiz
 sipihr (F.) : gök; talih
 sipihr-i bülend (F.) yük-
 sek gökkubbe
 sitem (F.) : zulüm, haksızlık,
 eziyet
 sitiz (F.) : kavga
 siz : siz
 şöbet (A.) : sohbet, konuş-
 ma, arkadaşlık
 söz : söz
 şubḥ (A.) : sabah, sabah vakti
 şubḥ - ı 'a yş (F., kelimeler
 A.) : eğlence sabahı
 şubḥ - ı sa 'ā det (F., kelime-
 ler A.) : saadet sabahı
 sūd (F.) : fayda, kazanç
 sūr (F.) : düğün, şenlik, eğ-
 lence

şüret (A.) : biçim, görünüş,
kılık; tarz, yol
şüret-nigâr (F., şüret A.) :
suret resmetme
süsen (F.) : susen
süsen-i âzâd (F.) : sapı ve
yaprakları düzgün, kusur-
suz zambak, beyaz zambak
şuver (A.) : suretler
süz (F.) : yanmış, yakan; yan-
ma
sür- : sürmek, harekete ge-
tirmek
sürme (F.) : sürme, süs için
göz kenarına çekilen siyah
boya
sürme-i nâz (F.) : naz sür-
mesi
sürür (A.) : sevinç

Ş

şād (F.) : sevinçli, mutlu,
memnun
şādlik : mutluluk, sevinç-
lilik
şādmān (F.) : sevinçli, mutlu
şāh (F.) : şah; krş. şeh
şāhid (F.) : güzel
şāhid-i gül (F.) : gül güzeli
şāhid-i ma'nī (F., ma'nī
A.) : mâna güzeli
şāhlik (F. şāh + lık) : şahlık
şām (F.) : akşam
şark (A.) : şark, doğu
seb (F.) : gece
sebestān (F.) : yatak odası
seb-itār (F.) : karanlık gece
sebnem (F.) : sebnem, çiy
secer (A.) : ağaç

secer-i meyvenāk (F.,
secer A.) : meyvalı ağaç
seh (F.) : şah; krş. şāh
seh-i 'ālī - güher (F., 'ālī
A.) : yüce yaradılışlı şah
seh-i ferruḥ -ruḥ (F.) :
mubarek yüzlü şah
sehlīg (seh F.) : şahlık
sehr (F.) : şehir
seker (F.) : seker
seker-bār (F.) : seker yük-
lü, seker yağdıran, çok tatlı
seker-riz (F.) : seker saçan
sekkerin (F.) : şekerden, çok
tatlı
sekl (A.) : şekil
sekl-i ğarīb (F., kelimeler
A.) : garip şekil
šem' (A.) : mum
šem'-i ḥüsn (F., kelimeler
A.) : güzellik mumu; yanak
šem'-i sipihri- encemen
(F, şem' A.) : gökkubede
bulunan her şeyin mumu,
aydınlaticısı; güneş
šem'-i sebestān (F., şem'
A.) : yatak odası mumu; ya-
tak odasını aydınlatan sev-
gili
şeref (A.) : şeref, itibar
şerefī (F.) : bir şeref, itibar
şerefnāk (F., şeref A.) : şe-
refli
şevk (A.) : şevk, coşkunluk,
şiddetli istek
şināsā (F.) : anlayan, tanı-
yan, tanıdık
ş. bol- «tanımak»
şirīn (F.) : tatlı
şive (F.) : şive, nâz, eda; tarz

şīve-i kīn (F.) : kindarlık
 şīve-i taḥkīk (F., taḥkīk
 A.) : tahkik tarzı
 şöhre (A.) : şöretli, ünli
 şöhre-i āfāk (F., kelimeler
 A.) : kâinat meşhuru
 şöhre-i şeh (F., şöhre A.) :
 şehrin dilinde gezen
 şu'bede (F.) : el çabukluğu,
 hokkabazlık
 şu'bede-i çerh (F.) : felek
 hokkabazı
 şu'le (A.) : şule, alev
 şühüd (A.) : vücud bulma,
 var olma
 şüküfe (F.) : çiçek

T

tā (F.) : -a/-e kadar (edat)
 ta'acçüb (A.) : şaşma, hay-
 rete düşme, şaşkınlık
 tāb (F.) : güç, kuvvet; parlak-
 lık
 tābān (F.) : parlak
 tabī'at (A.) : tabiat, yara-
 dılış
 tabī'at-ı kişi (F., tabī'at A.,
 kişi T.) : insan yaradılışı
 tabīb (A.) : tabip, doktor
 tābiş (F.) : parıldayış
 tabl (A.) : davul
 tabl-ı tehī (F., tabl A.) :
 boş davul
 tāc (A.) : tac
 tāc-ı mülemma' - güher
 (F., mülemma', tâc A.) : cev-
 herle süslü tac
 tāk (A.) : kemer, kavis

taḥayyür (A.) : hayrete
 düşme
 taḥkīk (A.) : bir şeyin haki-
 katini, doğru olup olmadı-
 ğını araştırma
 tāk (F.) : asma kütüğü
 tākat (A.) : güç, kuvvet
 tālān (F.) : yağma, çapul
 talaşkuç : yağmalayıcı; do-
 laşıcı
 tal'at (A.) : yüz, suret, çeh-
 re; güzellik
 tāleb (A.) : istek
 tāli' (A.) : talih, baht
 tāma' (A.) : tamah
 tāma'-ı hām (F., tāma' A.) :
 yersiz tamah, olmayacak is-
 tek
 tāma'-ı mihr-i vefā (F.,
 tāma', vefā A.) : vefa tamah
 etme, vefa ümidinde olma
 tanuk : tanık, şahit
 tap - : bulmak
 tār (F.) : karanlık
 taraf (A.) : taraf
 taş : taş
 taşkarı : dışarı
 tāvus (A.) : tavus kuşu
 tāvus-ı bāğ (F., tāvus A.) :
 bağ tavusu
 tāze (F.) : taze, genç
 tefekkür (A.) : tefekkür,
 düşünme, zihin yorma
 tehī (F.) : boş
 temāşā (A.) : temaşa, seyir
 ten (F.) : ten, beden
 ter (F.) : taze
 terk (A.) : terk, bırakma
 tesellī (A.) : avutma

teşehhüd (A.): şahadet etme; namazda «Ettehiyyâtü» duasını okuma
 tevâzu' (A.): alçak gönüllülük
 tevfiķ (A.): Allah'ın yardımına kavuşma
 tibret- : kımıldatmak, harekete getirmek
 tîg (F.): kılıç
 tîg-ı cefâ (F.): cefa kılıcı
 tîg-ı bîm (F.): korku kılıcı
 tilbe: deli
 tile- : dilemek
 timür: demir
 tiñg: denk, eş
 Tiñgri: Tanrı
 tîre (F.): karanlık
 tiriglik: dirilik, canlılık
 tîz (F.): keskin
 to frag: toprak
 tört: dört
 Tübî (A.): Tûba ağacı, cennette bulunup dalları bütün cenneti gölgeleyen ağaç
 tuğra: tuğra
 ıurfa (A.): acayip, tuhaf
 ıurra (A.): alna düşen saç bükümü
 ıurra-i ħūr (F., kelimeler A.): huri turrası
 ıurra-i müşgîn-i ħūr (F., ıurra, ħūr A.): hurilerin misk kokulu turrası
 tuş: karşılaşma, rastgelme
t. bol-: rastlamak, karşılaşmak
 tut- : tutmak
 tutuş- : tutuşmak
 tüg: tüy

tügen: dağ, yanık yarası
 tün: gece
 tünükün (F., kelimeler T.): gece ve gündüz
 Türki: Türkçe
 türk-tâz (F.): yağma, çapul
 tüş- : inmek; uygun gelmek

U

uğrı-vâr (F., ugrı T.): hırsız gibi
 uç: uç
 uç- : uçmak
 uğrı-vâr (F. ugrı T.): hırsız gibi
 ulus: halk
 unut- : unutmak
 ur- : vurmak; kaplamak
 uşal: işte o
 uşbu: işte bu
 utru: karşı
 uyku: uyku

Ü

üçün: için
 üftâdelik (üftâde F.): düşkünlük
 üze: üzerinde
 üzre: üzre, üzerinde
 ümîd (F.): ümid, umut
 ümîd-i bihî (F.): iyilik ümidi

V

vâ (F.): geri,arkada
v. kl- «açmak»
 vaĥdet (A.): birlik, teklik

vaḥdet-i ma'būd (F., ke-
 limeler A.) : Allah'ın birliği
 varak (A.) : yaprak
 vaşf (A.) : vasıf, hususiyet
 vaşl (A.) : kavuşma
 vāşıl (A.) : kavuşan, ulaşan
 vech (A.) : cemal
 vech-i ilāh (F., kelimeler
 A.) : Allah'ın cemali
 vefā (A.) : vefa sözünde dur-
 ma, dostluğu devam ettirme
 vefā - dār (F., vefā A.) : ve-
 falı
 veh (F.) : yazık
 vesme (A.) : rastık
 veyā (F.) : veya
 vīrāne (F.) : virane, yıkık
 ve harap yer
 vişāl (A.) : kavuşma
 vü cūd (A.) : varlık

Y

yā (F.) : yâ (edat)
 yāb (F.) : bulan
 yād (F.) : anma
 yaķīn (A.) : sağlam bilgi, ke-
 sin olarak bilme
 yaman : kötü, fena
 yana : yine, tekrar; krş. yene
 yañgı : yeni
 yār (F.) : yar, dost, sevgili
 yār-ı vefā-dār (F., vefā
 A.) : vefalı sevgili
 yārsız (yār F.) : yarsız, sev-
 giliden mahrum
 yarut - : parlatmak, aydınlat-
 mak
 yaş : gözyaşı
 yāver (F.) : yardımcı

yek (F.) : bir
 yek - cūy (F.) : aynı şeyi ara-
 yan
 yek - dil (F.) : gönlü bir
 yay : yay
 yek - kalem (F., kalem A.) :
 bütün, hep, tamamen
 yek - rūy (F.) : yüzü bir,
 müttefik, ittifak etmiş, uyuş-
 muş
 yek - taleb (F., taleb A.) :
 isteği bir olma, aynı şeyi ist-
 teme; isteği bir olan
 yeksān (F.) : yerle bir, düz
 yene : yine, tekrar; krş. yana
 yığla - : ağlamak
 yıl : yıl, sene
 yigit : yiğit, genç
 yil : yel, rüzgar
 yir : yer
 yit - : yetmek, ulaşmak, eriş-
 mek

yiti : yedi
 yoķ : yok
 yol : yol
 yolu : defa, kerre
 yum - : yumuzk
 yüz : yüz

Z

zabt (A.) : tutma
 zāhir (A.) : belli, açık, mey-
 danda
 z'ahter (F.) : yıldızdan
 zāl (F.) : ihtiyar, yaşlı; Fars
 kahramanlarından pehlivan
 Rüstem'in babasının adı
 zāl-ı felek (F., felek A.) :
 zamanın Zal'ı

- z a m ā n (A.) : zaman
 z ā r (F.) : ağlayan
 z ā t (A.) : kendi, öz; asıl; say-
 gıya değer kimse
 z ā t - i p ā k (F., z ā t A.) : temiz *
 kişi
 z e h r (F.) : zehir
 z e h r - i h e l ā h i l (F., helāhil
 A.) : çâresi olmayan zehir,
 öldürücü zehir
 z e m ī n (A.) : yer, yeryüzü
 z e m z e m e (A.) : ezgili ses
 z e m z e m e - i n ā z u n i y ā z
 (F., zemzeme A.) : naz ve
 niyaz zemzemesi
 z e n g ā r (F.) : pas
 z e r (F.) : altın
 z e r d (F.) : sarı, solgun
 z e r - e f ş ā n (F.) : altın sa-
 çan
 z e r r e (A.) : zerre
 z e r r e - ş ı f a t (F., kelimeler
 A.) : zerre gibi
 z ī b (F.) : süs, bezek
 z ī b - d i h (F.) : süsleyen, gü-
 zelleştiren
 z i n h ā r (F.) : aslâ
 z i y ā n (F.) : ziyan, zarar
 z ū l m (A.) : zulüm
 z ū l f (F.) : saç
 z ū l f - i k e m e n d (F.) : ke-
 mend gibi saç
 z ū l f - i p e r i ş ā n (F.) : dağı-
 nık saç

سبکی تہ ذیلی اچرن تیغ بیج	بسم اللہ الرحمن الرحیم
ریشا ایک برتین وین وین	تیغ دعای بلکہ دشمن ہرقی
سرخ سلا اور طرز اور	پرتوین و سر پیرا اور دور
باچہ وچہ ابروی حسی تیغ	انداز سبکی توتے مستم
غالی ایک آخیر پری انہا	پوق پوق تم اولینا سبہ
نقطہ و حد سے توتہ اور اور	باک و خطا با شہ اور بار اور
دھرتے سمجھوتہ بار و زانوق	باک تہ سدا الکی دور اجوق
کم اور کی مظاہرہ واصل دور	سبکی ایک طرف سائل اور
کو متعاقب کتی آنتے دور	سہم وائف فے انا را تی دور
مراطف اول و فوضہ و کین سے	سبکی شہم و فوضہ پری ذلی
لام نکا زلف پریشان پور	سبکی غیبان سبکی نکاں پور

ہاںی انیک پاکر شمشہر	از اقبال است : منت بند
برانی شمشہری میں پاک	سیرہ انکا سرف ذات پاک :
لام لاری ظنہ : مشکین ترا	تھدا صیبا اہوت سومر
کی بریک پر کہ خاکہ کار مار :	لال قایب و صغیک ۔ اہل مار
وضغیک ابرو وہ پانین بن	موزغیک کی جھانین برن
کی جھان حلتے سپہ اسکا :	بولماوی اور اک شندہ سا سکا
دیکھا عفتل سراسیر	رہ روی گاہک ن بونینہ
گنی محبت بلوٹہ دیا دیک :	ستین سرف نور دیا دیک
سندین ابرو چسپن بخود	سندین ابرو کوئی زمین برن
ہاںی خاکہ سندی سندین خود :	قالدی تر نغ پ ایاب خود
گردش پین ظا بر اولوب خود	مسی مرغ شہ ار بود لار کوہ

28 b

اہل سپہ ہی نور و برن :	اہل سپہ سے شمشہر چرخ
اہل کی ایک تابشیں بزبان	اہل کہ چہ ہوت بوہن چان
گاہ لو ب سبہ کہ کل شکار	انخو بوہن سہ بوہن
گاہ شکر بوہن اشک بز	کل کا شکر بوہن چان
کرک سب پخیرت اکو زرفی	لا اوتی بوہن بزنی
گاہ سپکا قاتی سہر دانا :	انہ اوتی بوہن بزنی
سس آواز تار آدو ملین :	سہرہ تہ اوتی : نقی لحن
پچو کو عری سہ بند :	ہاک سالو بوہن بیک کت :
چو تقیب بلوٹہ ان بوہن :	شہم انکا سہرہ ذن بوہن
پو کو بوہن ہر کل پوتوش	ہر نی بوہن خود زوش
ذائق اور زریب وہ بلع لوش	کو بوہن ضمیمہ اوس باشا :
تیرنی ارج قلب زر گار :	ستی صانع ن مبد آنگار :

27 a

لکو و چیا گانی کتابت قبیل	یا و یک او چون نمی باز قبیل
دوست تازیک باطلیل اکلیل	کو تکله یا دیکمی استیسا اکلیل
نوروری زین بشت پوزری	سکا او شال بزدا بس زوی
ابلاز ابات مست ان کچو مست	ابواب اشال ماغوا ابان کی پرت
کبوسستی بغیالی ترک است از	ایشانک اشال نشرا باغیاضا با
ابلا بصوت کشی دین نشان	جان کو کول بر لب استغمان
ابان بیورین روشن بوزی	بست ابندا کچه و لوب بو ک
چون راز کچ ابرازین	لطف پانین لشکین با زینیل
نوز کسجا نورانی موریت	با چومانین میسم ام ایته
چا شخی کم ساقا بار بشتی	سوزدوششش اوین جان
بستی م اول شسته و قبل نظام	کی از نظ بیورس بین نظم
ملکین ابلا سکا ایک ت نام	سرو کی کم سنده کچی سلم نو

سبز زنگار لوزده اختران	نخل بون بے قلوب سدان
صنوبر باغ اوزده از و فاق ان بود	صنح سلین چو پریشان بود
مزنستی و شتره یین سر سق	هوش کوزین اسکیمی بودن
ظا بر اور سبستی بودی کیک	باز است حرف جودی کیک
جلین و فضل بیور دور	بوزاری آما کانه دوز دور
ظا بر او لوز دور قی او ز لوز	سوز سا اکرنا کسچی نش کر
صورتیچین بودی او ز کیک	سوز سا اکرنا صورت نکاز
مشق ایکیا با سوز او ز کیک	ای باری صورت اهور او ز کیک
کیم با دوبر لولای سے پرت	تیلینی شغلیک مندن بیوست
مشق دین او ز کیک نمانی علمین	بوز شانی بزده کیک علمین
ناظر بیور شجره شقیق بزی	
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> ✽ ✽ ✽ </div>	
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> ✽ ✽ ✽ </div>	
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> ✽ ✽ ✽ </div>	
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> ✽ ✽ ✽ </div>	
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> ✽ ✽ ✽ </div>	
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> ✽ ✽ ✽ </div>	

بانی پر حقیقی اور مثال حاضر جانم	درودی یعنی تم سکا قدرت کا کلام
سینین اگر ترکیبہ اولیٰ فرادہ	طہلیق یعنی دین چھوڑ کر کسین صمد
طہلیق کی یہ تین تینا اور دین سے	سینین پر اور ایک اسید بھی ہے
بائسین الارایت اور دل بروس	اور لڑکے بلان سے نیکو بہریت
ایست لاری نیک ایک تہائی تو	سین لاری نیک را لبسم کہہ دو
درہ صفت اولیٰ طور میں تیر	سینین الیہ لوز بوزوسین تیر
نورہ نور شیشہ کرم سراب	نورہ بوزوسین کرم سراب
بوزون یعنی بسج کی دلفروز	قدر را الیہ برین اور لڑکے روز
طرہ صعبین ناز و دولت کی	نورہ صعبین ناز و دولت فری
ترن و کام صبح سعادتی	مطلع انوار ہر ایت ایدی
کہ قطفین و رازشانی اولیٰ	ہر صفت کمر افشان اولیٰ

30 b

خراچہ کہ کہین ایدی بندہ کی	چراغ شوق جسک جا ہی ہے
کوز باندہ ن اور طہلیق اولیٰ	کوز باندہ ن اور طہلیق اولیٰ
چرخ نم اولیٰ اور کمرت شرف	چرخ نم اولیٰ اور کمرت شرف
عالم اولیٰ قاصد کہ قدم	عالم اولیٰ قاصد کہ قدم
کیدی کی کیتوری شبیہ کرمی	کیدی کی کیتوری شبیہ کرمی
بارمانی ادنیٰ کیکالی مایین	بارمانی ادنیٰ کیکالی مایین
نورہ بوزوسین کرم سراب	نورہ بوزوسین کرم سراب
توک تینہ الیہ کہ وہاں سن	توک تینہ الیہ کہ وہاں سن
دیوی دوش ای خواہد ایدی لاری	دیوی دوش ای خواہد ایدی لاری
چولی بولت رت سینان پاد اولیٰ	چولی بولت رت سینان پاد اولیٰ
توبی دوشی نوری جسک نام لاری	توبی دوشی نوری جسک نام لاری
ادنیٰ مایین بوزوسین کرم	ادنیٰ مایین بوزوسین کرم

29 a

گوبزه مک در شن ایتار کار شانه	سمنج سمنج سمنج گوبزای بودانه
شخ و یک هوشکاسته زبان بلاین	بلکه بودانه بودوب الورو لالین
فون و کون سمنج با سرنیک لای	سینه نعل شکل با نیک اولای
چلای سینی ادا زنی چیلای	خند سمنج کین نشه ایریشای
دشدر سوز کا جو سهر دکام تمام	نی چون سینه زو جا پر سلام
	
ارکله ز رشیدی چه وی تا بان ازری	بیره و کله رشیدیک شخ شستبان ازری
پای که تکلام اچما بخت جمعیت پری	خاطرم لاله سیدین کورینان ازری
بوز و ج کلک ایشیک چه سیرک کزانی	حالی چو آناه ایر ایر ز ککستان ازری
شادمان ایر سالم موی به شغف و شغف	کر طرف اول سالم موی به کز بون ازری
قدرتی سلیمان و خاطر فی ساطع ایم	چیلای ایم کیم خنجه کزان کا صحنای

30 a

کره اینس کره سی سیرین بلورم	نعلی نادیج بریشان بلورم
قافی کفر در اقام بودای طال	ایغم قافی میسک یا هورا وال
ده چهره لایفا سنیگ سست ار ا	یار با او نونا بریقین فرصت ارا
سیرتی سنیگ لیلی سکا یا اولفای	کوکب سنجنه هر دکا ز او نفا لای
پایکی آری و یکت کره فونیکه کاشیک	بیره فونیه سینی باره قافی تو یا سنیگ
کره فونیکه بودولت لی نصیب	کوره کوروب چه ره انفا شکل فریش
سینین ادر کا کوری قیلان سین	آیت لاریکین اوی ایریشان سین
قافی کمنشند ایان کچر هوسوز	سین سبیل کسلی نغان پوسوز
قافی باغ اچره ایان کچر هوسوز	هر ح سوز کینی باره کسے نوسوز
بهرچان طایضیک ادر کک لک	کل بوز کوره لاس سبیل
بوتنه ادر کت نیکه قیتمه سرام	با این سا کسلی کام کلام

31 b

دیدی جواد علی حال رسالہ لکیم نظر؟	لوگوں کا ایک سہنا اور محقق؟
بس بوجہ ان خطبہ قویات قدم	محبت عالیہ ایسا لاہرم؟
ادب و سبب تین لوہاں نفل؟	اردو خات تین ادب تین تل
دیدی اسطو کہ زب نہ کر تیک؟	سودا ان اب عالم اسرا تیک
ادب و سوز و ننگ ایوق اوج سب	فقرم سہ سینا ایور و نہاد
لیکے جو کہ کم نونکا برویک نظام	ایا لیکے اشعرا تم تمام؟
باجہ ان بولہ سے مخزن کمان؟	بہنای ایک شہینی و زور کمان
جو کہ اسطو اٹھا من ای سنہ	دستی کنگدہ رفہ پور ڈالنا
تا ہی تہنی سوزین شاپن	دیدی اسطو فریے آفرین؟
باغلا ہی حالنے اور نہ کر؟	ادبی جہان حلقے سر سہر؟
یوق بوجہ ان ایسے جہان طلعتے	وہ فی جہان لکے جان لکے
ساقی کہ تکریم لکنا اول جامم	تا ناخالی این صبح بہ بہ م
جام و عاقی کو زکوت اسکندی	کو زکوت عاق ملکہ تو پاس نظرے

32 b

تا کہ رباب الی کو کہ اور جب الہیہ	اور تو تین رہنی کو بہ ما سواد؟
اقی اور تین جاہ اولست اکلافن	تہین اول چہ دولت اولکافن
شبہ چہ سخن قنوز زمین؟	اکوکھ صعب سا بین و زمین
محبت ایسا اولک جہان النین	محبت ایور و بونہ بین ما بین
یکو کہ سبک بار ایور یول آراہ	قالماں اوشال ہویہ بول را
کو کہ کو کہ کو کہ بارے شبہ این کجا	یکو کہ کو کہ کو کہ کو کہ کو کہ
کو کہ تو تو تو تو روزنی خامو لکلیل	یکو کہ طلب کو کہ کو کہ کو کہ کو کہ
یک طلب و لیل و کبری لولہ؟	ہا بہ شبہ این پدیک بول
کجا کجا کو کی فاسس اور تو؟	تہین پہ دور و بلا بس دور
بخت ایور و شبہ کون سنکنا	مشرق او تین قیافان برشن کجا
قطع قیافان این کو ایور و ماوی	ایک جہا یون سنکنا بس رجا؟

31 a

سبع بولوب چھ ہ نام اکا	ادت ساتان اولی خام اکا
بوم ادوب کٹو اسام فی	شہ قلیب اولی ادہ عام فی
ظلم قسم تننی نوم پراستی	کفر اولی نیکے علمے تنی ترازیب
سبع کوکل لاری پری قلب	بیوہ و حیات فی نالان قلب
بولدی بسی طالب بنگ پتر	سالہ می محاکمہ استخرو
مذاکب ایادیم اسباب	چون بویری شکا کے رنگ
قوتوم وقتیلیم نومین	باطلایم اولی حو جہن می بیت
ظلمے کا بنی مقام ایادیم	ہر بخو کون یونے نام ایام
نوب لاری باکی تہ اشوبین	خط و عیائی روضہ غدیرین
جان کو کوکل نصف یونہا لایک	ہر ساری یونہا بولوب جہ
کیم قافی رانیفیم بولدی دل	اولی پری سنہ و ملک بان
چہروی اذاق کوکل اشوبین	باشین باق قافی اشوبین

32 a

کر بوق ابہ تاج طبع کھرو	یاد اولی بہت مستح کر
تاج اور خاک بن لیت	اولی پسلی اور کربن لیت
صل وزری کم اکا دھو جاوید	انگے کک کون رخ زرداید
کیم کو تلاب کچے پھانید	رخ کچکار کچ منت حیلو
پایست بے بنہ یا کسلی	رشتہ جا یکے فی کون اپا کین
چیکو اشال پانی قیل یکے بند	ککڑہ حشش تو سائیل کسند
سید او شمال غرضت فرخ	برای کی سوز دی محب مضمون
ایکیش کاکت اکوش بوروب	کونی نالاشو جی اکوش بوروب
ایکیش کاکت اکولہ بارو	عاقبت الامرا دین نالارو
ذقیق و مضمون مستلین طلب	چو کچ سوزری اور زین طلب
سستی خراسان ساروین افرولار	خام طبع اب الی منت

33 b

لطیف سپیدی جان کو کوکوبییب	اسے دور اور نزدیک
سرمایہ ریف و لطف کینے بن آجیب	صنعت کا ذوق نہ غریب صاحب
اول پرستی شایق الاکسب	عین برسانو قیود پر محسوس
چمکے کہ اراخو بدو شک	شینیغیم خودق اولوب قیود
اول پریمی کیم قصصہ و قصودی	بارہ زبان لائندین بودایی
نیزه علی حقیقتان نوزیرین	چلکدور و اری می نوزیرین
اول پریمی کسره و جیانی کینت	لطیف کوم پر صفا لیت کینت
اول نیزیکی کو تیرہ شش ای دی	اول اراوق یون اینی و اری بی
کر کور ایچکین اور ای باش لارہ	جان کو کوکوبین ازیب لاری
شمن بردان نیرین حکایت آ	چین و اکن سچین اینی است
زنجار کین ن سہ اندا	چچئی دوری صیبا نامہ

نوی بی فراتے سا کون	سرو پیخو دی آف زکون
نجان دول قخان آه برداشت	نیزه نالاجان کا برداشت
بوزگان کو بر سیرابی تنف	باہ دالو مشر اودی گنت
کد او یازار دور دور کے تو	قخان آخست مجھو کے تو
تاپچس از دجهان لی سندرین	خافیل از کر آکسمان کین
رفت کارم دست و کتھ کار	نیت کارم جنبیر نالازار او
نی سیر وصال پار مراد او	نی سیر از رخسار ست ارا او
نی نیشل امیرین موشک	نی نیشل موشک و موش بی
کنت بدولم ز بان و مین ارا	نیت مصفوری نین ارا کونکار

زودستی و همی سخنامی نام	بیاساتی آنی که خامی دهد؟
بوهستی اور بارید حراره؟	بهنی که اینچینب یهرا؟
که آیام هیشلست فصل جبار	بیاساتی آن آب جهوان چمان؟
زمانینی از خوانی گذشت؟	بهنی که دور جانی گذشت
منستی و منطرب کلام منست	بهنی که دوران من تمام منست
مهر بان بار وفا و ارساری	یکی صبا تر تب که زیارت یاری
سرب سرفرد خایم عزیزی	آستینین ادب و عاظم منی آیت
مهر وین لاف منحت اور دوم	دیگمال و لدم که بودنی که در دم
دست تو نامی منکاسین زویک	هر قجان طبعیک آسختن و یک
یز بل جانی منیر انگس از لایب	مهر خشنوره لاری منیر لایب

34 a

لازمین سبکی از رویت؟	همو هم شده ابرویت؟
بی قانداخته خود ابر خاک؟	مکن دست تو که کلن زین پاک
از رویت آتش دل وانی بونی	بیهو بخور تو خسته قره خون؟؟
سبزه ز رخاک برهت افراست	سوی سبزه نکت افراست
بروم انداخته افغانی و باغ؟	بیل از شوق تو نالان دهنج
از هم پر خضراعی داریم؟؟	کلا از شوق تو دانی داریم؟؟
که جان سخنین و او در خواست	بیاساتی آنی که جان برست
بنی قصه جان سخنین منست	بهنی که دور آن بکنی منست
که منست ز رویت و خرفنداری	بیاساتی آن جان گسیتی ناک
که پیا پیغمبر خراش منست	بهنی که گویم خشنه ز نالی است

35 b

کوزلار نیک کرس برستل نیک	مینی وشتیک اولیه ایشل نیک
چون باشیم اولدی سیکلار نیک	اوزکام ترسلی اوجا تیک نیک
مینی نیا کارا تیب حسیه و نیا زه	ایلا نیک نایر ایلر سب سازه
مشده فرخارت دین اذکا نیک	عوزه فرشتین کین اوزکا نیک
یعنی بوزکا پریشن قده کنه	صبح عشقی شنبه نایر نیک
دسورین اولدی قاشیکه قوشال	یا ایزد آری باشیه اکرته نال
قویو بان حال لب کین نو	اوزا دویک داغ دل نین نم
لب بیزین کرسکر بیزا نیک	اول نکلر سینی بو بیزا نیک
پسالی تان نه نیکه خضر ام	ایلا نیک کوز ایلر کونکله داها
چیکیک اکی کوز کچا سره ناز	عقل نو پ قلیب پوزه راز
بهره حسن بولوب غنا زیم	بهره دین ناهارای توتی رازیم

36 b

شهره شهر بولوب محسوران وار	مینی رب ترک قلیب ایزد وار
مهول ایلر شمه افاق اولدوم	مهول نیک عشق اوستین طاق اولدم
اوز کوزکون بوجیه اولدیک	اسر و العیقل و بجز پیلدیک
وصل کنار سینی تان نیک	شکرین لب نیشکر بیزا نیک
دجهوم نوش قلیب جام وصال	اوز کوزکون بوزبان فارغ نال
حسن اوزنوطره دا قیلیم	مهول نوزنی شامیلیم
فلک اذین کونج اولسین روشنی	مهول طالع نیکه رب اولدی ایشی
وصل سحری قلیب شام سکا	سالاری یوزعه نی ناکام سکا
حاجه بخله سالیب آه نون ن	کوزلا ییم اولدی بی قتره نشان
استخارلا رین ارب چکان	سهر کوزی اچیر اولدو نیکه شان
عقل دیرش بیزیم قلیدی اوزا	قلله دی حایم اراجه و شتر ارا

35 a

ظاہر و باطن باری تعالیٰ کا ادلوب	اول و آخر باری کیسے جان ادلوب
ذوق نواز و نواز شہتیب	کلیدی اذشال تو دار الشہتیب
سہم بدلہ باری و انی کی محبت	نور باری اولیٰ کے خالی نسب
ہمیں ایساں ابروی قویا شہتیب	ادوشہتیب میں کیم ابروی ادوجاب
ادبی تکلف بوفہ بن ایاز کد	کو کہ چمک لطف و انور بصر
قلیدی عجمانی انصافی نو عمر خوز	چونکہ کند زب شہتیب طلی کھر
جس لطف و احسیہ ارا	مکون ابروی بحس عرف ارا
ای شہ فرخ رخ و خرف نہ نال	ذوبی ارسلو کو رو بان ادوجال
تا بتی لطف ام ایساری دانیکیل	الورد لا دور و جرح حرا و نیکیل
با پچھینہ تو بارنگار ست ز	ہر نی عجمان احمد بار دور و جرح
فیضہ خوز دور و جرح کر نیک	بہت اطلال و بولہاں باور نیک
اسنی لیکین باعش رخ و جلال	بارہ اسٹیکرا عجم اور در سلو حال

سجھتی فرشتہ ادوسوم	کبری اول و طیفند قوی قہتم
ابا و ایل با پچہ انکا اقدار	بارہ جی لارنہ ولوب شہتیب
معت مدین اولوی قوی قہتم	انین امیبہ قصد ہر ہنہ
کیم پرو اور انچو پارنی چران	پوزولونیک تو زاعین قیادیان
مقدسین بھرہ تا میب صومہ ماہ	پارہ بارہ بارب اول بارش
سایہ طلی بے شرفال بیت	قطع جی گنہ اٹلاک امیب
کبری جان بلیسین اوروی	قوی ہیکل پارہ خدائین قہتم
اندر افرام اطال بان اول پارشاہ	عزیز اولید اور بان فرخشاہ
بارک حضرت اسلی ساری	سلی قلب عالم بالاساری
جلوہ دی موصد لولاک اولوب	خوزن جان تیغہ چاک اولوب
نی انزای اوروی انورنی حق ابری	باروی اور سال بودا کر بوقی
پس کمان بوق ابری جولا کمان	برق ابری طرز ما بنین شنان
تورق سبب سن ازنی قاتانین	الہی بہت میں قوی قاتانین

باردی زرقینین لولدی بولدی بولدی بولدی بولدی	کرچه اسیندرورال باکر آسان لاری
ده که خناب بولوب که زولوبین لولدی	چوخه کولیکه اول کورون تهری قان بارلو
آه کینای سینه ای جاملی کم کیم نلایا ای	قانی اول پیرور دره سهره مانایا ای
چیلایین لینی سینه سترین که کیم چولک	آز تو خرق فکر ب اوجو اوشال که بولک
ده که دوران بیزسه اولی بینه اوی	چرخسین بیزلری که نی سپه اوی
خان دنا بی بورد ب لولدی بولدی	حاصل کر انایه نی بوا ده ای
عیس فرزت نی قلیب نه نوقت بل	سینه سترین سپه لری نمانا ای
شا لوبن کیم سینی خا نه تم بولدی	دین فرزت نی اوز بجه دین اوی
چیر شایه اولوس لاری او اینه نه	تیکر کولکوم کفران چکینی فرسترا اوی
سره قلمی قلیب سیلک سی بر لوبت	سره شرف و قنا سینه زان اوز اوی

38 a

چیلایین سیم مستلایین بولدی اوز اوی	چیلایین سیم مستلایین بولدی اوز اوی
باطلایین اسوی ایلک کوسن کیم سول	آه کیم فرقیین لولدی ایلک کوسن کیم سول
کوزلا ایم بولف اوجا ده کیم لارا لولوسن	ده که ایم بولوب که کاکا قانوی سول
سکایرا اوز جهین لولدی قان لولوسن	توره بر آتید ابا لولوسن کیم خانیلیک با
آه کیم حساب تاده و عایلم اوسر کیم سول	اولایین ده کاکا لولوسن تهر اوجا ایم با
حسین چرخ کیم اوه و لیرا اوز اوسن	بطرف کیم کوزا قیام ایلیم اوز اوسن
کیم لولدی بولدی حسین قان لولوسن	تورلوب ایلک بولدی حسین لولدی بولدی
باغ کولوسن نی بولدی قلیب اوز اوسن	پنجه سیکان دوز کولان کولک کول
فر دوسن قو چوک با کاسین بولوسن	سول کولک کور و اوت بولوسن
کاکا کیم کولک کور کاکا کیم ایلیم با	کیم کور ایلک اوسر دین جانیم باره

37 a

شیدمانیہ تلمیح معرہ مخفا کو زور سہا ؟	کہیم جناس حسنہ میں ایک ہی لفظ لادائیگی
قلمی رطوت ہوتے ہی نہیں تو تلمیح ہی کیا	کہیم خبری خبری عام لفظی حسنہ لادائیگی
قلمی رطوت سے نصیبان ہوتے ہیں انہی کو ؟	کہیم حسنہ تیغ جناس کے بعد لادائیگی
قلمی پر روتھا تو ہی لکھوں، روضہ سدا	کہیم لسانی تلمیح خبری وقتاً لادائیگی
قلمی کی جلدی کہوش لکھو بھروسہ جن	کہیم حادیت تلمیح لسانی فنا لادائیگی
سامی دور اگر زبر صلا لہ فی تو تارتہ	ای ہی خبری اولیم احسان اینی لادائیگی
کاروان چونکہ تو تار حجام اصل بل سامی	کہم دور تک تیغ بروفنا میں تلمیح لسانی
* * *	
نمبر اول سے چار تلمیح جنک یا اول تک	سردھوا بعد از ہی جنک یا اول تک
لا تلمیح سے چار تلمیح جنک کو کا نما	کفن و جسم ظاہری جنک یا اول تک
سطحہ کو کہ لے کر نما زار تلمیح صمدار	شوق صمدی زبانی کو زبانی تلمیح لادائیگی

* * *	
ای غلک آیت کہم اول بظنا زار قاتی	میں ان سیرام اور جنک حرم اسرار قاتی
ای کز امدی تلمیح خبری لادائیگی	سنگا نہیں تھو اتھو اولت ہی قاتی
ای کو ل کہم بظنا تلمیح خبری کو کہم	ایمدی انرا جنک چونکہ حرم آزاد قاتی
کہم خبری اور تو تلمیح خبری لادائیگی	اوشیکہ تلمیح جنک تلمیح خبری خاقاتی
لمخ سیرتی خبری تلمیح خبری تلمیح	سینہ سیرتی تلمیح خبری لکھنا زار قاتی
پہلی زار ایک از نا تلمیح خبری تلمیح	کفن و جسم قاتی اول کفن تلمیح قاتی
وہ کہ اول خبری تلمیح خبری ادائیگی	اول کہم بظنا تلمیح خبری بار و قات قاتی
یہ کلام وہ جہان تلمیح خبری تلمیح	خبر خبری کو کفن و جسم میں لادائیگی
* * *	
کہم دور کی تلمیح خبری لادائیگی	میں نہم کفن و جسم میں لادائیگی

دردش لاریخ ایگوش نکلور ایگوش	با کدی کلا که اونی مسک یا دارالاک
دیسوم وصل تواب قللا سا قللا سا	قللا خان بصیر اونی مسک یا دارالاک
باجین بادهه ایبره لایبره بادهه	صحت جلد ایبره ای مسک یا دارالاک
اکروب دشت خیزیت بیکه و کلین	دایسه یسیر دشت نایب بیکه یا دارالاک
دعایک دی اولدی لسه حره	بیانی دانی اینک نکل کله کاهه حره
ایر دیونی بینه شبد حره	عدالت رو دشت کی اونی حره
الف بار دوش ل نخل بل بل	دیلم جینی تینه ام حره
بازوه آست نه پنجه کوب دره پنجه شان برسا قوف	زین اونی کوهن رو کوب کوهن قوف
صفا علم ائی اویکم حضرت خواجه امام القدر قانی سلطان ارشاد حسن خانی	

دعایک خورش لاری بره ایگوش نکلور ایگوش	کلا کلا کوب دره بیکه کوب دره کوب دره بیکه کوب دره بیکه کوب دره بیکه کوب دره بیکه
چوخ ایجم شایسته اسکیندی	کوب دره ادره ادره مسک
بهر زلی بیکه هرترین سلمی روی بره	بهرنی مسک کله کله لری کنگل لری اریجه
بروا لری اول عنایت نامر ای وی سلام نامر ای وی	
اگر چه لفظ نکل اولدی سرکا سلام	وکن بولس ای صنونی بیوم
چون که اند الو الفی ظوم قوم ایدی که خجسته بر دقیر قلی کم کونکلو دلدرب	
دنت مس شوم المایه دوهین نونی هم بولد دوهین کم سینه سلمی بر لری قی اویکم	
بهرینه نایب نمونین مظهر بلبلیسه زن کونکونی سرور قلیب اولیاب	
پلسا خلیفای کسیر کم بین عنایت ظار لوب ابث نایب انباط لعلی	
تمتم	تمتم

فکاهه ایگوش لعلی. منت مورت عالی مظهر القدر لعلی انکات و الطبا علیه و علی بنی کورن کنی انکالی ادره ای لعلی و اسکنال منت